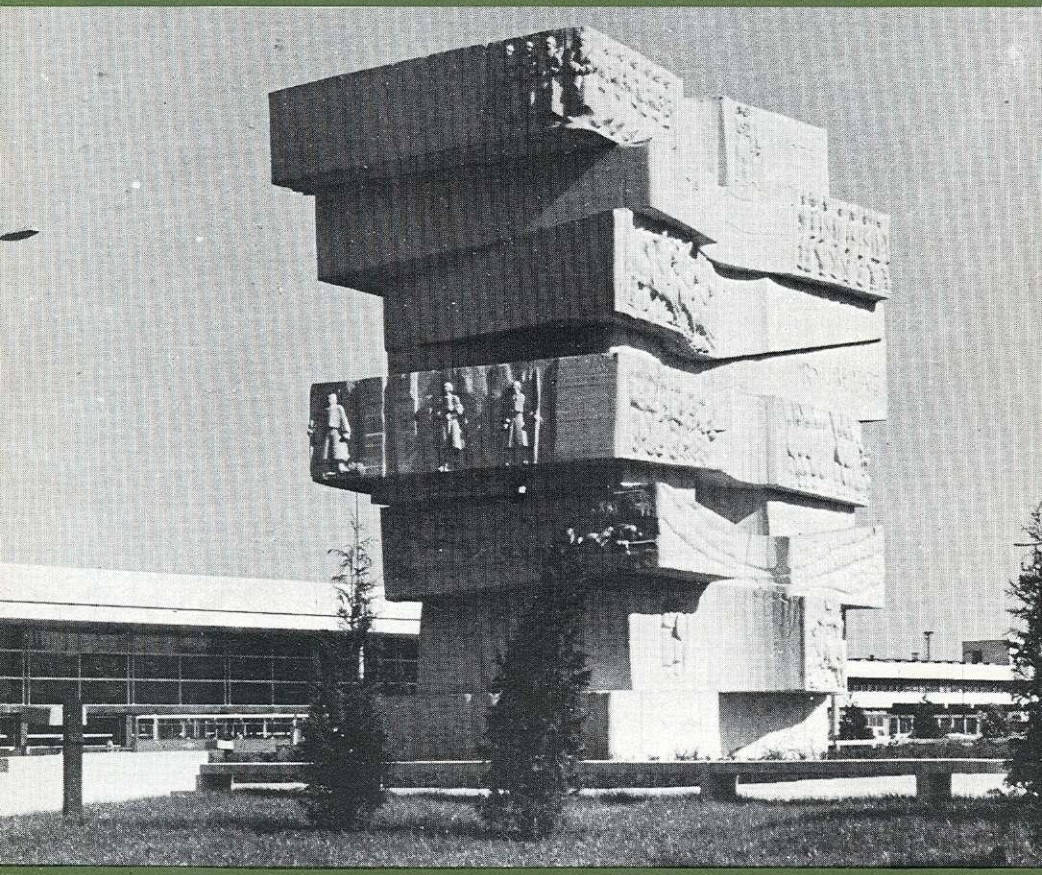
AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 110. ÉVFOLYAMA

1975. NOVEMBER * XXIV. ÉVFOLYAM 11. SZÁM

TARTALOM

A fa szerepe a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában — Nemzetközi Erdészeti Gazdaságtani Kollokvium (Jérome R.) 481
Dr. Keresztesi Béla: Köszöntő 486
Dr. Szász Tibor: A 2000-ben kitermelhető fatömeg fafaj és méretcsoport szerinti megoszlása 488
Váradi Géza: Az V. ötéves tervelőirányzat népgazdasági és fagazdasági főbb célkitűzései 491
Dr. Feszler Lajos: A faanyagok és faipari termékek árszínvonal- és áralakulása 497
Halász Aladár: Az V. ötéves terv szabályozó rendszere 503
Kara Tibor: Az anyagösszetétel változás fő iránya a bútorgyártásban 511
Herneczki István: Az ágazat mint gazdasági rendszer és modellezése 516
Dr. Tusa Gábor: Faanyaghasznosításunk hatékonyságának növelése a fatermék felhasználási szerkezet racionalizálása útján 517
Zágoni István: A kitermelt faanyag minden részének felhasználásáért 524
Dr. Papp Mihály: Zárszó 526
FAO Erdészeti Termőhelyfeltárási Oktatási Központ Magyarországon (Dr. Szodfridt I.) 527

Címlapon: Szolnok város jubileumi emlékműve
Hátlapon: Villámsújtotta akác (Fotó ERTI, Michalovszky I. felvétele)

СОДЕРЖАНИЕ

Роль древесины в сырьевом и энергетическом хозяйстве будущего — Международный коллоквиум по лесной экономике *(Жером Р.)* 481
Д-р Керестеши Б.: Приветственная речь 486
Д-р Сас Т.: Распределение по породам и размерным группам древесины, заготавливаемой в 2000 г. 488
Варади Г.: Основные задания, поставленные перед народным хозяйством и лесным хозяйством проектом пятого пятилетнего плана 491
Д-р Фесслер Л.: Уровень и динамика цен древесины и продуктов деревообрабатывающей промышленности 497
Халас А.: Система регуляторов пятого пятилетнего плана 503
Кара Т.: Основное направление изменения материалов в мебельном производстве 511
Хернецки И.: Отрасль как экономическая система и ее моделирование 516
Д-р Туша Г.: Повышение эффективности использования древесины путем рационализации структуры использования древесины 517
Загони И.: За использование каждой частички заготовленной древесины 524
Центр ФАО по обучению изучению лесных местопроизрастаний в Венгрии *(Д-р Содфридт И.* 527

CONTENTS

The future role of timber in managing raw materials and energy — International Meeting on Forest Economy *(Jerome, R.)* 481
Dr. Keresztesi, B.: Salutatory 486
Dr. Szász, T.: The distribution of timber volume according to tree species and size groups exploitable in 2000 488
Váradi, G.: The major national and forestry targets of the 5th 5-year plan 491
Dr. Feszler, L.: The price level and price trend of timber and wood industrial products 497
Halász, A.: The control system of the 5th 5-year plan 503
Kara, T.: The major trend of the variation of material composition in furniture production 511
Herneczki, I.: The branch as an economic system and its modelling 516
Dr. Tusa, G.: Improving the efficiency of our timber utilization by rationalizing the structure of consumption 517
Zágoni, I.: For utilizing all parts of the exploited timber 524
FAO Training Center on Site Diagnosis in Hungary *(Dr. Szodfridt, I.)* 527

AZ ERDŐ

az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkesztő: dr. Keresztesi Béla. A szerkesztőség címe: Budapest II., Frankel Leó u. 44. Levélcím: 1277 Budapest, Pf. 17. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9—11. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai, előfizethető még a Posta Központi Hírlap Irodá (1900 Budapest, József nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 60,— Ft, egyes szám ára: 5,— Ft. Külföldön terjeszti a „Kultúra" Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat (H—1389 Budapest, Pf. 149), az évi előfizetés ára: 7$.

5266 Révai Nyomda, Budapest — F.v.: Povárny Jenő

Index: 25 208

634.0.946.2

A fa szerepe a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában

Nemzetközi Erdészeti Gazdaságtani Kollokvium

Szolnok, 1975. szeptember 9—10.

Az Erdészeti Gazdaságtani Szakosztály a fának a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában való szerepe tisztázására nemzetközi erdészeti kollokviumot rendezett. Meghívta erre az ország legjobb szakértőin kívül a baráti szocialista társegyesületeknek egy-egy szakemberét is.

A kollokvium nagyjából két részletben zajlott le. Az elsőben Budapesten, az Erdészeti Tudományos Intézetben fogadta a Szakosztály a külföldi vendégeket és adott számukra rövid ismertetést az Intézetben folyó gazdaságtani kutatásról. *JÉROME RENÉ* tud. főosztályvezető h. a *kamatlábnak jövedelmezőségi mutatóként* való alkalmazását és a termelési modell célszerű alakjára vonatkozó legújabb eredményeit ismertette. *DR. MÁRKUS LÁSZLÓ* tud. osztályvezető h. a *faállományok ökonómiai osztályozásának* módszerét, annak gazdasági számítását adta elő. *DR. KASSAI JENŐ* tud. főmunkatárs a *fenyőáru felhasználás várható alakulására ható tényezőkkel* foglalkozott. *DR. ILLYÉS BENJÁMIN* a fahasználati munkák *költségszámítására* kialakított módszerét, *ZELNIK ISTVÁN* külső tudományos munkatárs pedig az *amortizációnak a fahasználati költségekkel való kapcsolatára* vonatkozó kutatási eredményeit adta elő.

A társegyesületek részéről megjelent *ANDRZEJ GEMBARZEWSKI*, a lengyel Erdőgazdasági Minisztérium faanyagforgalmi szakértője és *PETR KOSTOV*, a bolgár Erdészeti Tudományos Intézet közgazdasági főosztályának vezetője.

Magát a kollokviumot a fennállásának 900 évét hasonló, rangos rendezvényekkel is ünneplő Szolnok városa, fogadta falai közé. A Megyei Tanács székházának dísztermét zsúfolásig megtöltő közönséget — köztük a helyi társadalmi és közigazgatási szervek több képviselőjét — *DR. KERESZTESI BÉLA* akadémiai levelező tag az Egyesület Elnöksége, s Gazdaságtani Szakosztálya, a Nagykunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, valamint az Erdészeti Tudományos Intézet nevében köszöntötte.

Ezt követően *DR. GERGELY ISTVÁN* mint a házigazda megyei pártszervezet elsőtitkára nyitotta meg a tárgyalást. Megemlékezett azokról a régebbi törekvésekről, amelyek a megye fátlanságának felszámolására irányultak. Az „alföldfásítók" emlékét ma már sajnos csak az irodalom őrzi. Kézzelfogható eredmények e téren csak az utóbbi évtizedekben, a szocializmus viszonyai között születtek. Ezek azonban már nemcsak környezetvédelmi, de ipari szempontból is rendkívül jelentősek.

Első előadóként *DR. SALI EMIL*, a MÉM Erdőrendezési Főosztályának vezetője a magyarországi erdők élőfakészletének a 2000. évig várható alakulásával foglalkozott és kimutatta, hogy a fatermelésre kijelölt erdők *folyónövedéke*, amely a hatvanas évek végén 8,7 millió m^3-t tett ki, a hetvenes évek második felében 9,7 millió, a nyolcvanas évek végén 10,5 millió és *az ezredfordulóra 11,1 millió m^3-ben várható*. Részletesen foglalkozott az alakulást befolyásoló tényezőkkel és így alátámasztotta előrejelzésének hitelét. A növedékből kitermelhető fatömegnek *fafaj és méret szerinti megoszlását DR. SZÁSZ TIBOR*, az ERTI Közgazdasági és Munkaszervezési Főosztálya vezetője mutatta be. A szá-

Dr. Keresztesi Béla köszönti a Kollokvium résztvevőit

mítás megalapozott tervezési döntésekre nyújt lehetőséget mind vállalati, mind népgazdasági szinten.

A távolabbi jövővel szemben *VÁRADI GÉZA*, az OT osztályvezetője a most következő ötödik ötéves terv főbb fagazdasági célkitűzéseit ismertette. A népgazdasági és a világhelyzetből kiindulva rámutatott, hogy a *gazdaságpolitikánk fő irányvonala az elkövetkező időszakban a termelés hatékonyságának növelése lesz.* Részletesen foglalkozott a főiránynak érvényesítésére tervezett intézkedésekkel. Az erdősítést, fásítást az eddiginél valamivel kisebb mértékben irányozza elő a terv, de külön támogatja a faállomány-átalakítást. A környezetvédelmi és szociális funkció kibontakozásának fokozására kétszeresére növeli a támogatást. Jelentősen támogatja a műszaki fejlesztést, az erdőgazdasági gépesítést, s ezzel szemben a megtermelt fának a mainál lényegesen nagyobb mértékű hasznosításával számol. Kiemelten támogatja a fűrész- és lemezipart.

DR. FESZLER LAJOS, az ÁH Főosztályvezetője rendkívül érdekes előadásban indokolta meg a fa és félkésztermékek árainak vonatkozásában az állami beavatkozás szükségességét, tekintette át az eddigi gyakorlatot és az elveket, amelyek szerint történik a jövő év elejétől érvényes árszabályozás. *A rendező elv továbbra is a szocialista import árbázis szerinti árkialakítás és az ehhez történő arányosítás.* Ez lehetőséget ad olyan jövedelemszabályozási rendszer alkalmazására, amelyben a fejlesztés tudatos segítségével megteremthetők az újratermelés feltételei. Ennek a szabályozórendszernek egyes kérdéseivel foglalkozott előadásában *HALÁSZ ALADÁR*, a MÉM Közgazdasági Főosztályának h. vezetője. A szabályozórendszernek egyelőre csak a keretei jóváhagyottak, végleges kialakítása még időt vesz igénybe. Erősen hangsúlyozta *a fa megnövekedett népgazdasági jelentőségét és rámutatott az erdőgazdasági termelés legfőbb bajára, az átlagosnak több mint kétszeresét kitevő élőmunkaigényességre.* Az erdősítés elszámoló rendszerével foglalkozva megállapította, hogy az eddig nem ösztönzött racionalizálásra. Az ellentmondások felszámolása, enyhítése egyik fontos feladata lesz az új rendszernek.

VASS KÁLMÁN, az OT osztályvezetője az új áraknak az ötödik ötéves terv célkitűzései megvalósításában való szerepét világította meg. Rámutatott arra, hogy a külkereskedelemben olyan jelenségek játszódtak le, amelyek megnehe-

zítik a termelést. Az energia rendkívül nagy mértékben megdrágult és hiányzik a munkaerő ennek ellensúlyozására. *Ésszerűen takarékoskodni kell az anyaggal — főleg az importból származóval — és belőle olyan terméket kell előállítani, ami versenyképes a külföldön.* Növelni kell ezért a hatékonyságot és megfelelően átalakítani a termékszerkezetet. Nagyobb tervszerűség szükséges a termelői árak alakításában. *Helyre kell állítani az árak orientáló képességét.* Lényegesen rugalmasabban kell követni a külföldi árváltozásokat, de a hazaiakat is. A termelői árakkal változtatni kell a fogyasztóiakat is, ez azonban csak tervszerűen történhet, hogy ne veszélyeztesse az életszínvonalat. A két árszínvonal között ne legyen különbség és a fogyasztói ne kerüljön a termelői alá — kivéve a létfontosságú élelmiszerekét, amelyeknek esetében továbbra is a költségvetés feladata a kiegyenlítés. *Az árváltozásokat jövedelemátrendezés is kell, hogy kísérje.* Eddig a meglevő jövedelmezőséghez ragaszkodtunk és ez oda vezetett, hogy a vállalati nyereségnek csaknem 90%-a támogatásból származik...

HERNECZKI ISTVÁN, az EFE tanszékvezető egyetemi docense ismertette azt a munkát ami az Egyetemen az ágazat és a vállalatai rendszerének, működésüknek modellezése terén folyik. A fő kérdés: *miként kell gazdálkodni a fával, hogy a tevékenység mind makro-, mind mikroökonómiai szempontból optimális legyen?* — A népgazdaság számos ágazatában már kialakultak a megfelelő módszerek, folyamatban van kialakításuk a fagazdaság tekintetében is. Részletesen ismertette azokat a főleg külföldi anyagokat, amire munkájukat alapozzák. *KARA TIBOR*, Kip. Min. főosztályvezető h. a bútorgyártás anyagösszetételének változását vizsgálva mutatott rá, mennyire *elengedhetetlen, hogy a favertikum szakágazatai széles körben vitassák meg célkitűzéseiket, és műszaki, anyagi bázisaikat a további tervidőszakban összehangoltan valósítsák meg.* Csak így lehet a hazai fát racionálisan hasznosítani és a bútoripar magasabb fokú féltermék igényét megfelelően kielégíteni. A termelési szerkezet racionalizálásának népgazdasági szintű jelentőségét *DR TUSA GÁBOR*, a FAKI tudományos osztályvezetője fejtette ki. Számbavette és értékelte a struktúrafejlesztésre ösztönző mechanizmus elemeket, s felvázolta a termelés-, termékszerkezet racionalizálása során megoldandó feladatokat. Összefoglalásul megállapította,

Király Pál, dr. Papp Mihály és dr. Madas András az elnökségben

hogy *a gyorsan változó körülmények között a mozdulatlanság egyenlő a lemaradással, a biztonság a dinamikában van.*

*

Az előadásokat követően a külföldi vendégek rövid ismertetést adtak országaik erdőgazdasági viszonyairól, erdőgazdálkodásuk főbb jellemzőiről. Ezután első hozzászólóként

ZÁGONI ISTVÁN, az ERDŐTERV főmérnöke *a megtermelt fa maradéktalan feldolgozásának rendkívül nagy jelentőségére* hivta fel a figyelmet.

DR SPEER NORBERT, az ERDÉRT vezérigazgatója a kereskedelemnek termelésirányító jelentőségét boncolgatta. A forgalmazáson túlmenően információval köti össze a termelőt a fogyasztóval. Új termelési, feldolgozási, felhasználási lehetőségeket tár fel. Jó példa erre a cser és az akác, amelynek exportját a kereskedelem piackutatása tette lehetővé. Figyelmeztetett arra, hogy válságidőben rendkívüli jelentősége van az exportmegállapodások pontos betartásának, a jó minőségnek mind áruban, mind szállításban. Kimutatta, hogy *a piacszervezés a gazdálkodás alapja.*

DR. TUSA GÁBOR, az operációkutatással foglalkozó előadást igyekezett kiegészíteni a kutató intézetekben ez irányban folyó munka és eddig elért *hazai eredmények* ismertetésével.

KIRÁLY PÁL, mint az Egyesület főtitkára elismeréssel illette a Gazdaságtani Szakosztálynak és ezen belül a megrendezett Kollokviumnak a munkáját. E mellett annak a véleményének adott kifejezést, hogy az általában nagy távlatokban gondolkodó és dolgozó szakmánk nem nélkülözheti a prognosztikával való szervezett foglalkozást. Felvetette egy *jövőkutatási szakosztály felállításának* gondolatát és ehhez elsősorban a fiatal szakemberek támogatását kérte.

OTT JÁNOS MÉM főelőadó a szabályozórendszer alakításához fűzött néhány gondolatot. Felhívta a figyelmet az amortizációs kulcsok hiányosságaira, az erdőfenntartási járulék funkciókörének szükséges szűkítésére, és csökkentetni kívánta az értékesebb faállományok besorolására ösztönző túlzott vállalati érdekeltséget.

DR. MADAS ANDRÁS mint az Egyesület elnöke a Kollokviumot az erdész közgazdászok eredményes seregszemlélének nyilvánította, amely sok hasznos

gondolat nyilvánosságra hozásán túlmenően remélhetőleg hozzájárul egy bizonyos testületi szellem kialakulásához azok között, akik magasabb igénnyel nyúlnak ehhez a kérdéshez. Ezt követően rátért az új nyersanyag- és energiahelyzet által a fafelhasználásra gyakorolt hatás elemzésére és ismertette azokat a feladatokat, amelyek ebből eredően a következő tervidőszakban a fagazdaság részéről megoldásra várnak.

Kiemelte a folyamatgépesítés fontosságát és ehhez a Szovjetunióban nagy tömegben rendelkezésre álló mezőgazdasági gépekre utalt, amelyek kis leleményességgel céljainknak megfelelővé tehetők. Előrelépést sürgetett a termelési viszonyokban. A termelőszövetkezeti erdőgazdálkodásra nagyobb figyelmet kívánatos fordítani, hogy az ott megtermelt, egyre jelentősebb fa a rekonstruált, korszerű nagyüzemekben kerüljön hatékony feldolgozásra, eredményes népgazdasági hasznosításra. Erősen hangsúlyozta a nyugati export jelentőségét, nagyrészt ez lesz jövőbeni fejlesztésünk forrása.

Szervezeti változásokat is kilátásba helyezett. Ezek során a fő szempont a termelő egységek megerősítése. Az igazgatót fel kell szabadítani a napi stratégiai feladatok általi igénybevétel alól. Az éves terv teljesítésének irányítását teljesen a főmérnökre kell bízni és az üzem mérnökeinek a helyszínen kell a munkát irányítaniuk. Naponta fel kell keressék a munkahelyeket, hogy az esetleges akadályokat, hiányosságokat gyorsan el tudják hárítani. Sürgette a szakmunkásképzés színvonalának emelését, az oktatási intézményeknek megfelelő gépekkel való ellátását, hogy valóban korszerű ismeretek legyenek elsajátíthatók. A gazdasági vezetők figyelmébe ajánlotta a szabályozórendszer mélyebb megismerését, hogy az abban adott lehetőségeket megfelelően ki tudják használni.

Végül köszönetét fejezte ki a házigazdáknak — a Megye, a Város vezetőinek, a Helyi Csoport és a Szakosztály tagjainak — a rendkívül gondos és figyelmes rendezésért.

A Kollokviumot *DR. PAPP MIHÁLY* szakosztályelnök zárta be.

A szolnoki első nap estéjén *KUKRI BÉLA*, a Városi Tanács elnöke fogadást adott a Kollokvium rendezői és előadói tiszteletére. Üdvözlő szavaiban megemlékezett arról az időről, amikor a még fátlan környékű város számára is a

fa jelentett ipari bázist, a Kárpátokból a Tiszán tutajozott anyag képezte a város iparának jelentős alapját. Ma már nem a víz hozza, helyben terem a megyében jelentős iparifa-mennyiség. A Szolnokon végzett munka emlékéül a Város 900 éves fennállásának alkalmával készült plakettel, az eredményeket megörökítő rézkarc albumokkal lepte meg a Kollokvium közreműködőit.

Szolnok mint a magyar erdészeti gazdaságtan művelésének jelentős állomása vonul be a szakma történetébe.

Jérôme René

A továbbiakban közöljük azokat a tanulmányokat, amelyek a Kollokviumon elhangzottak és melyek kéziratát előadóik közlés végett rendelkezésünkre bocsátották.

DR. KERESZTESI BÉLA

Köszöntő

Az Országos Erdészeti Egyesület Elnöksége és Erdészeti Gazdaságtani Szakosztálya, a Nagykunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, valamint az Erdészeti Tudományos Intézet vezetősége nevében van szerencsém köszönteni minden kedves vendégünket, a rendezvény minden résztvevőjét.

A fagazdasági szakágazatoknak — az erdőgazdálkodásnak és elsődleges fafeldolgozó iparnak — nagy problémája, hogy a felszabadulás után eltelt 30 esztendőben az erdészeti gazdaságtan fejlődése elmaradt más erdészeti diszciplínák fejlődésétől. Ennek az elmaradásnak mielőbbi felszámolása érdekében a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium erdészeti vezetői, az Országos Erdészeti Egyesület Erdészeti Gazdaságtani Szakosztálya és az Erdészeti Tudományos Intézet több év óta nagy erőfeszítéseket tesz. Jelen rendezvény is ezt a célt szolgálja. Az Országos Erdészeti Egyesületnek a közelmúlt években már két hasonló nagy-rendezvénye volt, amelyek társadalmi fórumot biztosítottak ennek a fontos ügynek. A mostani az eddigieknél is szélesebb körű, amelyen először üdvözölhetünk külföldi vendégeket is.

Aláhúzza jelen rendezvény fontosságát az a körülmény, hogy a tervszerű szocialista erdőgazdálkodás eredményeképpen nyersanyagkészletünk nagymértékben gyarapodott, az erdők élőfakészlete a második világháború előtti 120 millió m^3-ről 1971-ig 180 millió m^3-re, az évente kitermelhető fatömeg pedig a háború előtti 3,5 millió m^3-ről 6 millió m^3-re növekedett, és az előrejelzések szerint az ezredfordulóig eléri a 8,8 millió m^3-t. Ez a nemzetközi viszonylatban is igen számottevő eredmény új helyzetet teremt fagazdaságunkban, megnyitva a hazai faipar fejlesztésének széles lehetőségeit, és lehetővé téve a nemzetközi fakereskedelembe való aktív bekapcsolódásunkat. Ezek a változások széles körű közgazdasági megfontolásokat tesznek szükségessé, más ható tényezők — a munkaerőhelyzet alakulása, a gazdasági nehézségek — viszont előtérbe helyezik a racionalizálás, a technikai és a technológiai fejlesztés, valamint a vállalati üzem- és munkaszervezés nagyarányú és gyors fejlesztését. A szakmai közvélemény figyelme ezért ma elsősorban a közgazdászok, az üzemszervezők felé irányul.

A MÉM az elmúlt időszakban több olyan intézkedést foganatosított, amely meggyorsítja az egész tárca területén, s azon belül a fagazdaságban is, a köz-

gazdaság fejlesztését. A miniszter tanácsadó szerveként „Szervezési és Munkatani Tanács"-ot hívtak életre, Számítástechnikai Alkalmazási Bizottságot, illetve a Fagazdasági Tanács mellett Számítástechnikai Munkabizottságot szerveztek. A FAGOK-ban az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok szervezetének racionalizálására Szervezési Bizottságot alakítottak. A miniszter az ERTI-t az erdészeti szervezési kutatás bázis-intézetéül jelölte ki.

Az Erdészeti Tudományos Intézetben a gazdaságtani és szervezési kutatások gyors fejlesztése érdekében belső átszervezéssel és a MÉM-től kapott létszámfejlesztéssel 15 fő kutatót foglalkoztató Gazdaságtani és Munkatani Főosztályt szerveztünk. Ez behatóan foglalkozik az erdők materiális hozamainak és immateriális szolgáltatásainak értékelésével, az ágazati gazdaságpolitikát megalapozó egyes gazdaságtani ismeretek kialakításával, a faárugazdálkodással, valamint a vállalat-, üzem- és munkaszervezési kérdésekkel. Kutatóink a Zalai EFAG-ban végzett részletes munkaelemzés, valamint valamennyi erdőgazdaságra kiterjedő adatgyűjtésre alapozva erdőgazdasági vállalat- és üzemszervezési útmutatót dolgoznak ki. A Nyugatmagyarországi Fagazdasági Kombináttal kötött 10 éves szerződésben vállaltuk a kombinátot érintő gazdaságtani, szervezési és információáramlási problémák megoldását, és iparszerű fenyőtermesztési rendszer kialakítását. Szerkesztésünkben a közelmúltban jelent meg „A fagazdasági ökonómiai alapjai" című első magyar nyelvű kétkötetes, erdészeti gazdaságtannal foglalkozó könyv. Megírásában az ERTI kutatókon kívül részt vett szinte minden olyan szakember, aki a fagazdaság gazdaságtanának fejlesztésével foglalkozik.

Külön öröm számunkra, hogy rendezvényünkön a szűkebb értelemben vett fagazdaság — erdőgazdaság és elsődleges faipar — képviselőin kívül köztünk vannak a másodlagos faipar — bútoripar, épületasztalosipar — reprezentánsai is. Mód nyílhat így a tágabb értelemben vett fagazdaság problémáinak áttekintésére, a fagazdaság fejlesztésének más tárcákkal összehangoltan történő megoldásának a tárgyalására is. Fontos körülmény ez, hiszen szakmai körökben ma már nem vitatott, hogy csak a teljes fagazdaság komplex fejlesztése hozhat optimális eredményeket.

Bizton reméljük, hogy ez a rendezvény megfelel majd az előzetes várakozásoknak, és elősegíti a fagazdaságtannak a fejlesztését, valamint szakmai körökben a közgazdasági szemlélet további elterjesztését.

P. Kostov és A. Gembarzewski, a kollokvium bolgár és lengyel vendégei

DR. SZÁSZ TIBOR

A 2000-ben kitermelhető fatömeg fafaj és méretcsoport szerinti megoszlása

Dr. Sali Emil elvtárs által megtartott előadásból alkalmunk volt megismerni a 2000-ben rendelkezésre álló élőfakészlet nagyságát. Ezúttal tájékozódjunk a kitermelhető fatömeg nagyságrendjéről, annak fafajonkénti, használati módonkénti és méretcsoport szerinti megoszlásáról. A kitermelési prognózis szempontokat és eligazítást ad a fafajpolitika formálására, a faárugazdálkodásra, az export, az import várható alakulására és a fafeldolgozó ipar fejlesztési koncepciójának kialakítására.

A felsorolt okok miatt a kitermelési prognózisnak az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás fejlesztése szempontjából nagy a jelentősége. Ezért igyekeztünk a prognózist olyan módszerrel összeállítani, amelyik a legnagyobb valószínűséggel közelíti meg a 2000-ben levő állapotot. Emiatt nem alkalmaztuk a bázisidőszak tendenciáit előrevetítő trendszámítási módszereket, hanem a rendelkezésre álló üzemtervi adatokból, és modellszerűen felépített fejlesztési elképzelésekből számszerűen vezettük le a kitermelhető fatömeget és annak összetételét. A prognózisban nem a választékok volumenét adjuk, mert az a fahelyettesítő és a fafeldolgozás technikai színvonalának fejlődésével változhat, hanem a fafajonkénti fatömeg vastagsági méretcsoportonkénti megoszlását mutatjuk ki. Abból a választékok méreteinek ismeretében a választékmegoszlás a következő 25 év bármelyik szakaszában becsülhető.

Az üzemtervi adatok 2000-ig történt előrevetítése arra utal, hogy az eddigi tendenciák részben módosulnak. Fokozatosan elfogynak az elő- és véghasználati, egyes fafajokban kialakuló tartalék-fakészletek. Alapvetően módosul az előhasználatok módszere. Korábban az előhasználatok során a középkorú, és az érettséghez közelálló faállományokból számottevő fatömegeket termeltünk ki. A jövőben az erdőnevelési eljárások folyamatban levő korszerűsítése folytán az erdőnevelés súlypontja a fiatal és a középkorú állományokra tevődik át. Ez természetesen a kitermelhető fatömeg nagyságrendjét, és méret szerinti összetételét alapvetően befolyásolja.

A kitermelhető bruttó fatömeg számításához rendelkezésünkre állt a 2000-re prognosztizált erdőterület nagysága, a fafajok, azon belül a korosztályok, és a fatermési osztályok megoszlási aránya. Szükségünk volt még a fafajonkénti átlagos sűrűségi adatokra és a vágáskorokra. A korosztályok várható megoszlását az erdőrendezőség által összeállított jelenlegi korosztályviszonyokból korosbítással határoztuk meg. Természetesen figyelembe vettük a vágásérett állományoknak időközben történt kitermelését, az új erdőtelepítések, fásítások és felújítások belépését. A fafajonkénti átlagos sűrűség meghatározásához kigyűjtöttük az erdőrendezőség által kimutatott korosztályviszonyoknak megfelelő fatömegeket az új fatermési táblákból. Ezeket összevetettük az erdőrendezőség jelenlegi adataival, amelyeket a régi fatermési táblákból, illetve vágásérett állományok esetében törzskiszámlálással vagy próbateres becsléssel határoztak meg. A két m^3 szám ismeretében számítottuk a sűrűséget. Az így nyert sűrűségi adatokat 5%-kal növeltük, ezáltal vettük figyelembe a fatermesztés színvonalának fejlődését. A vágáskorokat az „Erdőművelés" c. útmutatóból vettük, amely főbb fatermési típusonként és célállományonként tárgyalja a vágáskorokat.

Ezek után tölgy és akác esetében a Fekete, a többi fafaj esetében az ERTI által készített új fatermési táblák alapján kiszámítottuk a növedéket, majd abból prognosztizáltuk a 2000-ben kitermelhető fatömeget fafajonként, tölgy, bükk, cser, gyertyán és akác esetében eredet szerint, elő- és véghasználati bontásban.

A 2000-ben kitermelhető fatömeg a várható kb. 11 millió m^3 növedékkel szemben kb. 20%-kal kevesebb, 8,82 millió m^3 lesz, aminek 54,6%-a véghasználati kitermelésből, 45,4%-a pedig előhasználatokból (tisztításokból, gyérítésekből) kerül ki.

Tölgyből az összfatömeg 21,0%-át termeljük az 1974. évi 17,6%-kal szemben. A hazai, nemes cellulóznyárak és füzek aránya 21,9% lesz, szemben az 1974. évi 12,8%-kal. A cser 13,3% lesz, szemben a 19,2%-kal, a fenyők 12,3%-kal szerepelnek majd 7,2% helyett. A bükkarány 2000-ben 10,0% lesz, míg 1974-ben 10,9% volt. A gyertyán 9,1% lesz és 6,1% volt, az akác 6,5% lesz és 20,4% volt, végül az egyéb lombos fafajok 2000-ben 5,9%-ot tesznek ki a közel azonos 5,8%-kal szemben.

Az előhasználati arányok 2000-ben csökkenő sorrendben a következőképpen alakulnak: fenyőnél 79,7%, hazai nyáraknál 75,9%, nemesnyáraknál 62,0%, egyéb lombosoknál 51,5%, gyertyánnál 47,7%, tölgynél 42,9%, akác esetében 37,7%, cellulóznyárnál 34,7%, csernél 34,6%, végül a bükk esetében 17,9%.

Sarjeredetű állományokból kerül ki előhasználatban gyertyán esetében a bruttó fatömeg 42,5%-a, akác esetében 33,7%-a, cser esetében 31,9%-a, tölgy esetében 21,1%-a, bükk esetében 13,3%-a. A felsorolt fafajok együttes előhasználatában a fatömeg 27,9%-át termeljük majd sarjeredetű állományokból.

Véghasználatban sarj lesz az akác 69,8%-a, a gyertyán 42,6%-a, a tölgy 41,2%-a, a cser 28,5%-a, a bükk 17,5%-a, átlagosan 36,5%-a.

Az eddig megismert összes elő- és véghasználati bruttó fatömeg vastagsági méretcsoportok szerinti megoszlását a Dérföldi-féle méretcsoport táblázatok segítségével határoztuk meg. A táblán látható, hogy az összes bruttó fatömegből számítottuk a nettót és a termelési apadékot. A termelési apadékban csak a kitermelési, a kéreg és a számbavételi apadék szerepel. A nettó fatömeget 5 cm-nél vastagabb és vékonyabb részre tagoltuk. Az 5 cm-nél vastagabb fatömegből kikerülő iparifát 5—17 cm-es, 18—24 cm-es, 25—34 cm-es és 35 cm-nél vastagabb csoportokra bontottuk. A tűzifát vastagsági méretcsoport bontás nélkül adjuk. Az 5 cm-nél vékonyabb fatömeget a távlatban iparifaként hasznosítható 3—4 cm-es és egyéb gallyfa csoportosításban mutattuk ki.

A számításokat két változatban végeztük el. Az első változatban a fatermési táblákból meghatározott, a másodikban a 3 éven át ténylegesen végrehajtott vég- és előhasználatban talált mellmagassági átmérők és famagasságok felhasználásával számítottuk a méretcsoportok közötti megoszlást.

A két változatot azért tartottuk szükségesnek bemutatni, hogy ezzel is bizonyítsuk a korszerű erdőnevelési eljárások bevezetésének 2000-ig jelentkező hatásait a méretcsoportok megoszlásában. Látható, hogy az előhasználati arány növekedése, az előhasználatnak a vékonyabb állományok felé történő eltolódása és a hosszúfás termelési rendszerek nagyobb térhódítása következtében a már ismertetett összetevőket tartalmazó termelési apadékok 14,3%-ról 17,9%-ra növekednek. Természetesen ezek az adatok nem tartalmazzák a ma még nem értékesíthető, tő mellett visszamaradó fatömeget, mint apadékot. Az 5—17 cm-es méretcsoportba tartozó fatömeg az első, tehát a fatermési táblák alapján számított változatban 22,5%, a tényszámok alapján számított második változatban 19,1%. A 18—24 cm-es méretcsoporthoz tartozó fatömeg az első változatban 12,0%, a másodikban 16,9%, a 25—34 cm-es méretcsoport fatömege az elsőben

7,6%, a másodikban 13,8%. 35 cm-en felül az első változatban a fatömeg 2,9%, a másodikban 5,7%-a található. A vastag tűzifa 2000-ben a 22,4%-os szintről 19,5%-ra esik vissza, a 3—4 cm-es vékony iparifaarány az I. változatban 1,4, a II.-ban 0,7%. Az egyéb gallyfa az I. változatban 16,2%, a II.-ban 7,2%.

Általában látható, hogy a vékonyabb méretcsoportok felé tolódik el a kitermelésre kerülő fatömeg. Ennek a bekövetkezését a következőkkel indokolhatjuk.

Egyrészt az 1956-ban kiadott Erdőnevelési Utasításnak a pozitív gyérítésre vonatkozó tételét sok helyen nem helyesen értelmezték, és ez az 1966—68-as adatok szerint túlzott erejű nevelővágásokhoz vezetett. A vágáskort közvetlenül megelőző években is megvolt a gyérítések végrehajtásának a lehetősége. Ennek eredményeként a nevelővágások során kitermelt fatömeg az állományok korával együtt növekedett és így az előhasználati fatömegből több és vastagabb méretű iparifaválaszték került előállításra. Másrészt az új fatermési táblák már normatív jellegű előhasználati fatömegadatokat és törzsszámokat tartalmaznak. Ezek szerint amint arról korábban már szó volt, a nevelővágások zömét a vágáskor első felére kell koncentrálni, amikor az állomány még fokozott mértékben képes a nevelővágásra reagálni. A nevelővágások belevágási erélye a tisztításokat követően fokozatosan növekszik, a törzskiválasztó gyérítések végén tetőzik, és a növedékfokozó gyérítések során fokozatosan csökken.

Harmadsorban az erdők korosztálymegoszlása alapvetően befolyásolja a kitermelhető fatömeg méret szerinti összetételét. A felszabadulás óta végzett nagyarányú erdőtelepítési, fásítási és erdőfelújítási munkák eredményeként létrejött fiatalosok a következő 25 évben még zömmel vékony anyagot szolgáltatnak. Ez az előhasználati fatömeg egyre nagyobb súllyal jelentkezik a kitermelhető fatömegben. A következő tervidőszakokban beerdősítésre kerülő, mezőgazdasági művelés alól kivont területek az arányt méginkább a vékonyabb méretcsoportok felé tolják el.

A továbbiakban ismerkedjünk meg a 2000-ben kitermelhető fatömeg fafajonkénti méretcsoport megoszlásával. Az adatokat az új fatermési táblákban szereplő átlagos mellmagassági átmérő alapján számítottuk. Az adatokból megállapítható, hogy a tölgy és a nyárak a két vastagabb méretcsoportban közelállnak az átlagoshoz. A bükk, a fenyők és a füzek esetében az arányok az átlaghoz képest a vastagabb, a cser, a gyertyán, az akác és az egyéb lombos fafajok esetében a vékonyabb méretcsoportok felé tolódnak el. A 35 cm-nél vastagabb méretcsoportba jutó fatömeg valamennyi fafaj esetében jelentősen csökken. A cser, a gyertyán, az akác, a fenyők esetében majdnem eltűnik.

Úgy vélem, hogy a 2000-re kidolgozott fafaj szerinti használati fatömeg és vastagsági méretcsoport-prognózis érzékelteti a várható pozitív és negatív irányú változásokat. Ezekből az adatokból mind az erdőgazdaságok, mind a fafeldolgozó ipar, mind az erdőrendezőségek, mind az ágazati felügyeleti hatóság kialakíthatja a következő 25 év legfontosabb tennivalóit.

Szarvashántás ellen érdekes védekezési móddal próbálkoznak az Eifel-hegységben (NSZK). Rudaskorú lucosok megvédendő törzseinek veszélyeztetett részén a sima kérget beirdalják (megkarcolják). Hektáronként általában 800 törzset kezelnek így és a hegedés következtében eldurvult felületű kérget a szarvas nagyrészt elkerüli. A kéregsebzésnek hátrányos következményei eddig nem mutatkoztak.

(ALLG. FORSTZEITSCHRIFT 1975. 38.)

VÁRADI GÉZA

Az V. ötéves tervelőirányzat népgazdasági és fagazdasági főbb célkitűzései

A Minisztertanács 1975. január 30-i ülésén jóváhagyta az V. ötéves terv kidolgozásának tervezési irányelveit és meghatározta a további tervezőmunka fő feladatait. Kijelölte azokat a gazdaságpolitikai követelményeket, amelyeket az V. ötéves terv részletes kidolgozása során érvényre kell juttatni. Az eddigi tervező munka eredményeként:

— szervezettebbé vált és kibontakozott a tervező szervek közötti széles körű együttműködés,
— a minisztériumok kidolgozták az V. ötéves terv állami döntéseire, illetve az állami döntések megalapozására vonatkozó javaslataikat. Ezek alapján megkezdődött a legcélszerűbb fejlesztési módok kiválasztása és a tervbe való beillesztése,
— a minisztériumi konzultációk mellett megbeszélés volt a kiemelt vállalatokkal is,
— elkészült a külföldi piacok várható helyzetére vonatkozó értékelés, és a KKM prognózist adott a külkereskedelmi árak várható alakulásáról,
— kialakult azon termékek köre, amelyek termelésének növelésére a piaci lehetőségekből következően a fejlesztési döntések során megkülönböztetett figyelmet kell fordítani,
— intenzívebb ütemben folytatódott a KGST országokkal az 1976—80-as évekre szóló középtávú tervelgondolások egyeztetése. E tárgyalások olyan előrehaladott állapotba jutottak, hogy a legfőbb kérdésekben, és a kölcsönös szállításokat illetően azokra a tervező munka megalapozottan támaszkodhat,
— nagy figyelmet fordítottunk az árucsere konstrukciók létrehozására, a kölcsönös előnyök elvének messzemenő figyelembevételével.

A központi tervező szerv kiemelten foglalkozott a műszaki-gazdasági normák alkalmazásának lehetőségeivel, a lakások, az oktatás, az egészségügyi intézmények fejlesztésének fajlagos költségeivel, továbbá a beruházási piac egyensúlykövetelményéből kiindulva, az új beruházások indításával.

A tervezés jelenlegi logikai fázisában kiemelt feladat volt az előzetes feltételezésekkel szemben jelentkező negatív és pozitív változások elemzése. A tervkészítés elemző, prognosztizáló fázisaiban szerzett tapasztalatok szintetizálására nagy szükség van a tervgazdálkodást folytató szocialista országokban. Különösen nagy a jelentősége ennek nálunk. Hazánk nyersanyagokban közismerten szegény, így gazdasági céljaink megvalósítása nagymértékben függ külkereskedelmünk alakulásától. E megállapítás indoklásául elég itt annyit megemlíteni, hogy nemzeti jövedelmünknek mintegy 50%-a a külkereskedelmi tevékenységgel függ össze. Az elmúlt években erőteljesen éreztette hatását a nyersanyagoknak a késztermékárakhoz viszonyított jelentős áremelkedése. A nyersanyagárak prognosztizáltnál nagyobb emelkedése kedvezőtlenül hatott pénzügyi terveink teljesítésére a IV. ötéves tervidőszak alatt.

A feltételezésekkel szemben, az elmondottakon túlmenően a gazdasági élet tényezőre kedvezőtlenül hatott:

— hogy a belföldi vásárlóerő kiáramlása gyorsabb volt a számítottnál, így a beruházási és fogyasztási ráfordítások meghaladták az előirányzatokat, továbbá

— hogy az 1975. évi tervben foglalt intézkedések lassan bontakoztak ki, így a gazdasági folyamatokra főként az elmúlt évi tendenciák hatottak, de
— kedvezőtlenebbé váltak az 1975. évi külkereskedelmi feltételek is, az árváltozásokból adódó cserearányromlás miatt.

A feltételezéseknek megfelelően alakul a termelés és nemzeti jövedelem, de a cserearányromlás miatt a nemzeti jövedelmet ért veszteség a számítottnál nagyobb.

Gazdaságpolitikánk fő irányvonala *a társadalmi termelés hatékonyságának erőteljes növekedése* lesz. Ennek érdekében gyors ütemben kell emelni a munka termelékenységét. Az álló- és forgóalapokat és a forgalmazási eszközöket hatékonyabban kell kihasználni. Fokozottabban kell takarékoskodni az energiával, az anyaggal és az élőmunkával.

A gazdasági hatékonyság növelését különösen a *termelés szerkezetének javításával,* az exportképesség fokozásával kell elérni. Népgazdaságunk fejlesztése során fokozottabban kell alkalmazkodni a változó külgazdasági feltételekhez. Erre tekintettel kell lenni a vállalati gazdálkodás feltételeinek kialakítása, a társadalmi termelés fejlesztése, szerkezetének korszerűsítése, erőforrásaink kihasználása, és nemzetközi kapcsolataink bővítése során.

A tudományos kutatás és fejlesztés céljait úgy kell kiválasztani, hogy a szellemi és anyagi erőforrásokat a *műszaki fejlesztést* elősegítő feladatokra lehessen összpontosítani. Erőteljesen fokozni kell a kutatási együttműködést a szocialista országokkal a kölcsönös előnyök alapján.

A *termelési szerkezet korszerűsítésének* és átalakításának érdekében:

— *korszerűbb termelési eljárásokat* kell bevezetni és elterjeszteni,
— a hazai és importált *nyersanyagok gazdaságos feldolgozottságát* és a hazai nyersanyagforrások racionális kihasználását kell növelni,
— mind a központi szerveknek, mind a vállalatoknak a rendelkezésre álló erőforrásokat a termelés azon területeire kell irányítani, ahol azok felhasználása a fejlődést, a *termelési szerkezet javítását* műszakilag és gazdaságilag a legelőnyösebben alapozzák meg,
— javítani kell az egymással termelési és kereskedelmi kapcsolatban álló gazdálkodó *szervezetek közötti együttműködést;* ez különösen a műszaki fejlődés irányának és a termékválaszték fejlesztésének összehangolására, tartós kooperációs kapcsolatok kiépítésére, a termelési, valamint a bel- és külkereskedelmi tevékenység közötti együttműködés javítására, a fejlesztési feladatok egyeztetett megvalósítására terjedjen ki,
— a beruházásokat az *eddiginél nagyobb hatékonysággal* kell megvalósítani. Gondosabban kell kiválasztani a beruházási célokat. *Javítani kell és szervezettebbé kell tenni a beruházások gazdasági-műszaki előkészítését és megvalósítását.* Rövidíteni kell a kivitelezési időt. Biztosítani kell a beruházási célok és a megvalósításukhoz szükséges eszközök és a szakemberellátás összhangját.

A gazdaságpolitikai célokat érvényesítenünk kell a népgazdasági ágak, ágazatok fejlesztésénél. *A népgazdaság korszerű irányba történő fejlesztését, a termelési szerkezet javítását, a műszaki fejlődés érvényesítését továbbra is a központi fejlesztési programok biztosítják* azokon a területeken, ahol több gazdasági ágazat jelentős egybehangolt fejlesztése, valamely termelő ágazat nagyarányú fejlesztése szükséges, vagy a nemzetközi együttműködés azt indokolttá teszi:

— a *közúti járműgyártás* központi fejlesztési programját az áthúzódó beruházások megvalósításával be kell fejezni,

— a *könnyűszerkezetes építési mód* elterjesztésének központi fejlesztési programját a jóváhagyott I. ütem szerinti megvalósítással kell a tervidőszakban befejezni, a termelőkapacitások további fejlesztését vállalati hatáskörben kell megvalósítani,
— a *földgázprogram* megvalósításával el kell érni az energiaszerkezet további korszerűsítését, a lakossági gázellátás további bővítését, a levegőszennyeződés csökkentése érdekében a gázfűtés elterjesztését a nagyobb városokban,
— az *alumíniumipari* központi fejlesztési program folytatása során a timföldgyártást a hazai igényeknek és külföldi kötelezettségeinknek megfelelő mértékben kell fejleszteni. Ezek a követelmények határozzák meg értelemszerűen a hazai bauxitbányászat fejlesztését is, gazdasági lehetőségeink szerint az eddiginél nagyobb súlyt kell helyezni a gazdaságos feldolgozó kapacitások fejlesztésére.
— a *számítástechnikai program* megvalósítása során növelni kell a hazai és szocialista relációjú számítógépek számát és arányát, emelni kell a számítástechnikai szolgáltatások színvonalát, alkalmazási rendszerek átfogó tervét kell kidolgozni az államigazgatási rendszerek, tipizált vállalati irányítási alrendszerek létrehozására, valamint nagyszámítógépek, számítógépes hálózatok, ágazati és területi rendszerek telepítési, alkalmazási és üzemeltetési céljainak, feladatainak meghatározására,
— a *petrolkémiai programot* a szocialista integráció bővítésével, a KGST országokkal kötött megállapodásokkal összhangban kell továbbfejleszteni.

A *mezőgazdasági nagyüzemekben* gondoskodni kell mind a hagyományos, mind az új, iparszerű és hatékony termelési és üzemszervezési módszerek széles körű elterjesztéséről, összhangban a szakmai ismeretek bővítésével, és a vezetés színvonalának javításával. Folytatni kell az üzemek ésszerű szakosodását és bővíteni kell együttműködésüket. A gazdasági növekedéshez mezőgazdaságunk a hazai élelmiszerfogyasztás szükségleteinek magasabb színvonalú kielégítésével, több, korszerűbb termék termelésével járuljon hozzá.

*

Az erdőgazdálkodás, a fafeldolgozás és a fakereskedelem fejlesztését a népgazdasági ágak fejlesztésével összhangban lehet előirányozni. A fejlesztés mértékét a rendelkezésre álló források, a belföldi szükségletek és a gazdaságos export lehetőségek határozzák meg. A fejlesztések megvalósításánál irányadónak, alapnak kell tekinteni a gazdaságpolitikai követelményeket. E követelmények alapján szakmai területünkön a következő fejlesztéseket irányozzuk elő.

Erdőtelepítés és fásítás

Az erdőgazdálkodási ágazatban a bővített szocialista újratermelés két úton valósítható meg. Az egyik út az erdőterület abszolút növelése azokon a területeken, amelyeken az erdőgazdasági termesztés magasabb egységre eső hozamokat biztosít, mint a mezőgazdasági tevékenységek. Az új erdőtelepítések és fásítások megvalósításával az ország erdőterülete a felszabadulás óta mintegy 420—430 ezer hektárral nőtt. E tevékenység jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az ország erdőállományának élőfakészlete az 1950. évi 110 millió m^3-ről 1970-re 180 millió m^3-re emelkedjék. Az IV. ötéves tervidőszak alatt az erdőtelepítés és fásítás várható teljesítése mintegy 61 000 ha lesz. Ebből 7500 ha az erdőgazdasági ágazat, míg 49 500 ha a mezőgazdasági ágazat területén realizálódik. Amellett, hogy az új erdőtelepítések és fásítások távlatilag javítják faellátásunkat, fontos talajvédelmi és környezetátalakító feladatot is megoldanak.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy elsősorban a kedvezőtlen természeti körülmények között gazdálkodó termelőszövetkezeteknél, a kevésbé iparosodott területeken ez a tevékenység foglalkoztatottsági gondokat is megold. Általánosságban megállapíthatjuk, hogy az erdőtelepítés és fásítás mértéke függvénye a racionális mezőgazdasági földhasznosítással kapcsolatos felsőbb szervek állásfoglalásainak, a beruházási lehetőségeknek.

Az V. ötéves tervidőszak alatt a népgazdaság anyagi erőforrásaival összhangban a célcsoport fogalmi körének bővítése, valamint a költségesebb telepítések arányának növekedése miatt, *40 000—45 000 ha új erdőtelepítéssel és fásítással számolunk.* Ebből a feladatból mintegy 9000 ha esik az erdőgazdasági és 30 000 ha a mezőgazdasági ágazatra. Azzal számolunk, hogy a tervidőszak alatt *20 000 ha nyártelepítést* tudunk megvalósítani a IV. ötéves tervben várható 25 000 ha-ral szemben.

A bővített újratermelés másik területe az *erdők szerkezetátalakítása;* ha az adott termőhelyen a nagyobb és értékesebb fatömeget adó fafajokkal újítjuk fel a vágásterületet. A MÉM igényének megfelelően az V. ötéves terv számítási anyaga *500 millió Ft-ot irányoz elő* erre a célra. A szerkezetátalakításra igénybe vehető központi támogatás rendszerét — az érdekelt szervek bevonásával — a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium dolgozza ki.

Az erdők nyersanyagtermelő feladata mellett — világszerte, de különösen a fejlett iparral rendelkező országokban — jelentősen nő a *környezetvédelmi és szociális-üdülési szerepük.* A terv erre a célra *300 millió Ft-ot fordít,* ami 100%-kal magasabb a IV. ötéves tervi előirányzatnál.

Összességében elmondhatjuk, hogy a IV. ötéves tervi várható 2,1 Md Ft-tal szemben, az V. ötéves terv számítási anyaga *2,5 Md Ft-ot kíván fordítani a célcsoportos beruházásokra.* Az egyeztetések során kialakított álláspont szerint ebből az összegből elsőbbséget kell biztosítani a szerkezetátalakításnak.

Az erdőtelepítések és fásítások hatékonyságának növelése érdekében az eddiginél godosabban kell előkészíteni ezeket a beruházásokat is. Nagyobb súlyt kell fordítani a műveletek összehangolt gépesítésére, alkalmazni kell a korszerű és gazdaságos szaporítóanyagtermelési eljárásokat. A fejlesztésekkel összhangba kell hozni a szak- és betanított munkásképzést.

Fahasználat, fafeldolgozás

A fa- és fatermékszükséglet alakulása alapvetően meghatározza a fakitermelés színvonalát és az iparfejlesztést. A népgazdaság iparifaszükséglete 1975-ben megközelíti a 7 millió m^3-t és 1980-ban 7,5—8,0 millió m^3 körül alakul. Azzal számolunk, hogy az összes szükségleten belül a belföldi felhasználás a tervidőszak alatt

fenyőfűrészáruból	120—140 e m^3-rel,
lombos fűrészáruból	80—100 e m^3-rel,
lemezekből	45— 55 e m^3-rel,
lapokból	90—110 e m^3-rel,
furnérból	6— 8 millió m^2-rel nő.

A szükségletek forrásául a *hazai termelés* és döntő részben a *szovjet import* szolgál. Az import csökkentése miatt az eddiginél nagyobb mértékben kell hasznosítani a hazai forrásokat. A fakitermelést ezért az 1975-ben várható 6,9 millió m^3-rel szemben 7,4—7,8 millió m^3-ben indokolt előirányozni a beruházási és szakemberszükségletek biztosításától függően.

A hazai erdőkből kitermelt faanyagot hasznosíthatjuk
— energiaforrásként,
— hazai ipari nyersanyagként,
— exportként.

1968 óta az ország *tűzifaszükségletét* hazai termelésből biztosítjuk. Az elmúlt 4—5 év átlagában 2,3 millió m^3 tűzifát használtunk fel. Az ország jelenlegi energiafelhasználásából a tűzifa mintegy 2%-kal részesedik. Az eddigi tapasztalat azt bizonyítja, hogy a lakosság tüzelőanyag igénye — még ármódosítás esetén is — a szénhidrogének felé tolódik. Ennek feltételei — mint a kiemelt fejlesztési programokból láttuk — biztosítva is lesznek. Jelenleg úgy ítélhető meg, hogy a lakosság tűzifafelhasználása 1980-ban megközelítően az 1975-ös évi körül alakul, furfurolgyártási alapanyagként nő az tűzifa ipari felhasználása.

A fa ipari célú hasznosítását elsősorban a kitermelt faanyag fafaja és minősége határozza meg. Nálunk — a fenyővel nagyobb arányban rendelkező országokhoz viszonyítva — magas (45—50%) a tűzifa arány. Ebből következik, hogy a tűzifa ipari hasznosításának lehetősége nagymértékben meghatározza az iparfejlesztés irányát. A tűzifa minőségű nyersanyagot, a faipari hulladék jelentős részét *a farostlemez és a faforgácslap* gyártás használja fel. *Az iparifabázis bizonyos mértékig bővíthető a termelőszövetkezeti erdőgazdálkodási tevékenység színvonalának további emelésével,* ezért ezt kiemelt ágazati feladatnak kell tekinteni.

Jelenleg vizsgálat alatt van egy 90—100 ezer m^3 kapacitású lengyel gyártmányú *farostlemezgyár* kooperációban történő megvásárlása. A tárgyalások elhúzódása miatt jelenleg arra van reális lehetőség, hogy ha az előzetes megbeszéléseken felmerült műszaki-gazdasági problémák tisztázódnak, legfeljebb a tervidőszak végén indulhat ez a beruházás, az Állami Tervbizottság állásfoglalásától függően. A tervidőszak alatt számolnunk kell azzal is, hogy a mohácsi nyers farostlemezgyár első üzemét rekonstrukció alá kell vonni. *Ezt a feladatot gondos műszaki-gazdasági előkészítés után lehet csak jóváhagyásra az illetékes szervekhez előterjeszteni.*

A *fűrész-lemezipar* fejlesztése a tervidőszak kiemelt feladata. Az előkészítés érdekében több elemző tanulmány, előterjesztés készült, megkezdődött az e területen dolgozó beruházási és műszaki osztályvezetők, mérnökök, valamint a művezetők továbbképzése. A tanulmányok közül műszaki tartalmát és komplexitását tekintve külön ki kell emelni az OMFB anyagát.

A MÉM felügyelete alá tartozó erdő- és fagazdaságokban, a faipari vállalatoknál és az ERDÉRT-nél 1972-ben 1,8 millió m^3 hengeresfát dolgoztak fel 178 telephelyen. Így az egy üzemre eső évi átlagos hengeresfa feldolgozás 10 000 m^3 volt. E mellett a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben üzemeltetett, 834 kiskapacitású fűrésztelepeken 195 000 m^3 rönköt, s mintegy 210 000 m^3 egyéb hengeresfát dolgoztak fel. A feldolgozott évi hengeresfa mennyisége 526 m^3 volt telephelyenként.

Fűrésziparunk műszaki színvonala elmaradt a nemzetközi fejlődéstől. A szétaprózott termelőüzemekben nem biztosíthatók a hatékonyság emelésének népgazdasági és vállalati követelményei, a korszerű munkaszervezés és a szociális normák betartása. Ezért gondos munkával el kell készíteni a fűrészipar komplex fejlesztési tervét. Ezt követően folyamatosan meg kell valósítani a fűrészipar gazdaságos rekonstrukcióját.

A rekonstrukció megvalósításánál a következőket kell figyelembevenni:
— Az V. ötéves tervidőszak alatt — a beruházási lehetőségeken belül — állami támogatással indokolt *korszerű fűrészüzemmé fejleszteni* azokat az üzemeket,

amelyeket a beruházási rendeleteknek megfelelően készítettek elő, tehát van beruházási programja és kiviteli terve, ahol a *gazdaságos üzemeltetéshez szükséges alapanyag* biztosítható a fagazdaságok, az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek kezelésében levő erdőkből. A technikát az alapanyagforrás mennyiségi és minőségi ismeretében, valamint a továbbfeldolgozó iparok és az exportlehetőségek figyelembevételével kell megválasztani. Az alapanyag feldolgozásának az optimális hatékonyságot biztosító koncentrálása érdekében a termelői érdekeltséget közös vállalatok létrehozásával is elő kell segíteni. *Ezzel is megelőzhető, hogy az erdőt kezelő szervek elaprózott korszerűtlen és gazdaságtalanul termelő fejlesztést valósítsanak meg.*

— Állami támogatással kívánatos hozzájárulni azon, a korszerűsített üzemek nyersanyagvonzási körzetén kívül eső telepek gépi beruházásaihoz, amelyekben a termelés *kizárólag gépi beruházással* gazdaságossá tehető.

— Azon termelőkapacitások rekonstrukciójához *állami támogatás nem engedélyezhető, ahol a gazdaságos termelés feltételei nem biztosítottak.*

Az V. ötéves terv számítási anyaga több mint 1 Md Ft-ot irányoz elő a fűrészipar fejlesztésére és differenciált mértékű állami támogatást nyújt a korszerű, gazdaságos rekonstrukciókhoz.

A fűrészipari rekonstrukciókhoz az állami támogatás nyújtásának feltételrendszerét a további tervmunka során kell részletesen kimunkálni. Azzal számolunk, hogy 1976-ban a feltételeknek megfelelő fejlesztésekhez állami támogatás pályázattal érhető el.

A forgácslapipar fejlesztésénél azzal számolunk, hogy a folyamatban levő beruházások befejezése után kapacitásbővítő rekonstrukcióra kerül a hárosi, valamint a szombathelyi forgácslapgyár 2 üzeme. Az építőipar és a bútoripar nyersanyagellátásának javítása érdekében devizahiteles konstrukcióban új *cementkötésű*, valamint *vékonyméretű* forgácslapüzem építését vizsgáljuk. Speciális farostlemez és faforgácslap felületkezelt alkatrészek, elemek termelésével is indokolt szélesíteni a választékok körét.

Elsősorban korszerű gépek beállításával indokolt fejleszteni a furnérgyártó kapacitást és be kell fejezni a *gyufaipar* folyamatban levő rekonstrukcióját. *A beruházások forrásösszetételét az éves tervezés keretében, létesítményenként* kell majd megállapítani.

A cellulózgyártásnak nagy az eszközigénye és a hazai fafajokból gyártható cellulóz iránt korlátozott a belföldi kereslet. A fejlesztés lehetőségei:

— Dunaújvárosban a hazai cellulózipar kapacitásbővítéséhez 0,1 millió m^3,

— jugoszláv kooperációhoz 0,3 millió m^3 (az import fenyő szállításon felül), ezt a kötelezettséget papírfa exportnak tekintjük.

— a hazai farost-, faforgácsipar fejlesztésének mértékétől függően tovább növelhető az export.

A hazai és kooperációs igények döntően nyár, kis részben bükk és gyertyán papírfában jelentkeznek.

Az V. ötéves tervidőszak alatt kitermelhető többlet iparifa hasznosítása a következő fejlesztéseknél vehető számításba:

fűrészipari feldolgozás céljára	0,1 millió m^3
farost, faforgácsipari feld. céljára	0,3 millió m^3
cellulózipari feldolgozás céljára	0,1 millió m^3
jugoszláv szállítási kötelezettség	0,3 millió m^3

Műszaki fejlesztés

Az előző tervidőszakhoz viszonyítva nagyobb gondot kell fordítani az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás összehangolt műszaki fejlesztésére, a folyamatok gépesítésére. Az erdőgazdasági szakágazati tevékenység gépesítésére a terv számítási anyaga több mint 2 Md Ft-ot irányoz elő. Biztosítja a tervelőirányzat a mezőgazdasági üzemekhez hasonló mértékű állami támogatást is az erő- és munkagépekre, valamint az útépítésre. Mód nyílik a fafeldolgozás differenciált mértékű állami támogatására is. Az egyes erdőgazdasági tevékenységek műszaki fejlesztésénél indokolt elérni az alábbi gépesítettséget:

Az erdőgazdasági tevékenységek tervezett gépesítését csak akkor lehet megvalósítani, ha erősítjük a belföldi gépgyártó vállalatokkal az együttműködést, valamint a kétoldalú nemzetközi tárgyalásokon már a tervidőszak előtt egyeztetjük az igényeinket és lehetőség szerint megállapodásokat kötünk a szállításokra. Ilyen előkészítettség mellett az eddigi együttműködés tovább javítható és a kölcsönös előnyök érvényesítésével annak új formái is kialakíthatók.

Az erdőgazdálkodási ágazat fejlesztési célkitűzéseivel összhangban vannak a kialakított beruházási és támogatási keretek. A beruházási piacon meglevő kereslet miatt ez a kedvező lehetőség csak akkor realizálható, ha fejlesztéseinket a gazdaságpolitikai igényeknek megfelelően komplexen — az eddiginél sokkal körültekintőbben — készítjük elő.

DR. FESZLER LAJOS

A faanyagok és faipari termékek árszínvonal- és áralakulása

A gazdálkodó szervek önállóságát, döntési jogkörét erősítő, 1968. január 1. óta érvényesülő árrendszerünkben tudatosan érvényesítjük az ún. vegyes ármechanizmust. Ennek az a lényege, hogy a legfontosabb alapanyagoknál és a feldolgozóipar felé alapanyagként forgalomba kerülő ipari félkésztermékeknél az árak kialakításába és érvényesítésébe való állami beavatkozást sokkal szélesebb körben alkalmazzuk, mint a széles választékban termelődő, fogyasztási célokat szolgáló ipari késztermékeknél, annak tudatában, hogy a fogyasztási forgalomba kerülő termékek árszínvonalát lényegében az alapanyagok és félkésztermékek árszínvonala determinálja.

Ez az oka annak, hogy a faanyagoknál, mint széles körben felhasználásra kerülő alapanyagoknál, a sok vonatkozásban liberalizált árrendszerben is fenntartottuk az állami beavatkozásnak, az állami árszabályozással alkalmazott módszereit. Tudatában kell lenni azonban annak is, hogy az akár vállalati hatáskörben, akár hatóságilag megállapított árak, a termékek egymásközötti árukapcsolatában érvényesülő árarányokon keresztül orientáló hatást érvényesítenek a gazdálkodó szervek vezetői felé a gazdasági döntésekben. Ezért nagyon fontos a helyes válasz arra a kérdésre, hogy milyen elvek szerint kell az árrendszerben az alapanyagok egymás közötti árarányait kialakítani. Árrendszerünk e vonatkozásban az ún. hármas árcentrum elvét érvényesíti. Ez annyit jelent, hogy a jellemzően tőkés importból származó termékeknél az árakat tőkés árbázison, a jellemzően szocialista importból származó termékeknél az árakat szocialista árbázison és végül a jellemzően hazai forrásból származó termékek árát a hazai társadalmi munkaráfordításoknak megfelelően képezzük.

Ebből következik az is, hogy ha valamely termék mindhárom relációból származik, úgy általában az ún. súlyozott átlag szerinti kevert ár alkalmazása felel meg a hármas árcentrum elvének. Az átlag érvényesítéséből származó különböző torzulások elkerülésére való törekvés jegyében azonban egyre szűkebb területre korlátozódik a kevert ár alkalmazása és egyre inkább érvényesítjük az ún. fő relációs elvet és ennek természetes következményeként a fő reláción kívül egyéb relációkból származó azonos vagy helyettesítési kapcsolatban álló termékeknél az utóbbiakra vonatkozóan a fő relációból származó termék árához történő arányosítás szerinti árképzést.

Tipikus példája ennek az ún. fő relációs elv szerinti árképzésnek a faanyagok árrendszere. Már az 1968. január 1-i árrendezésnél lényegében a jellemzően szocialista relációból származó fenyőfűrészáru bekerülési költségei alapján állapítottuk meg a fenyőfűrészárunak, mint a faanyagok vezértermékének árát a hosszúlejáratú szerződésben rögzített rubel árból a szocialista relációban érvényesülő valutaszorzó alkalmazásával. Az összes többi faanyagok árát a műszaki-gazdasági, vagy ha úgy tetszik, használhatósági arányok alapján az így kiszámított árhoz arányosítottuk. Amidőn azonban 1969-ben a fenyőfűrészáru belföldi árát 22%-kal felemeltük, tettük ezt a világpiaci árakhoz való közelítésre törekvés jegyében abból a célból, hogy ezen alapvető értékes alapanyagban a gazdálkodó szerveknél a takarékosságra való törekvés szempontját érvényre juttassuk. Ez okból helyeztük 1970 januárjától a tőkés import fenyőfűrészáru árát a szabad árformába és szüntettük meg a tőkés importból származó fenyőanyagoknál az egycsatornás forgalmazást is. Ezek az intézkedések azonban a lényegen, hogy ti. a faárrendszerünkben jellemzően a szocialista import determinálja az árszintet és hogy a műszaki-gazdasági értékmutatókon, a használati értékarányokon keresztül a belföldi származású lombos faanyagok árszínvonala is közvetve a fenyőanyagok árszínvonalának függvénye, ezek a fent említett intézkedések mit sem változtattak.

Ma már közismert tény, hogy az 1973. év második felében a világpiacon bekövetkezett árrobbanás rendkívüli helyzetet teremtett a tőkés import áraknál és az is köztudott, hogy a külkereskedelem-érzékeny magyar népgazdaság nem maradhatott közömbös ezekkel a korábban soha nem feltételezett mértékű tőkés világpiaci áremelkedésekkel szemben. Külön pénzügyi intézkedések nélkül ezek a kiugró áremelkedések árrendszerünkben közvetlen hatást gyakoroltak volna a gazdálkodó szerveknél abból következően, hogy 1968. január 1-én megszüntettük a külkereskedelmi tevékenységnek az ipari tevékenységektől való korábbi szerves elválasztását és annak pénzügyi eszközét az ún. külkereskedelmi árkiegyenlítést, a sajátszámlás ügyletkötési forma helyett az ún. bizományosi ügyletkötési forma rendszeréből következően, az ipar fontos alapanyagainál jelentkező kiugró devizaár-emelkedések a konstans valutaszorzón keresztül, az ipar anyagköltségének színvonalát a világpiaci áremelkedések mértékével azonos mértékben megemelték volna. Szocialista tervgazdálkodásunkban az ilyen jelenség — az árak jövedelemszabályozó szerepéből következően az életszínvonal-politikai terveink miatt — elviselhetetlen, tervgazdálkodásunk célkitűzéseivel összeegyeztethetetlen, amiből következően érthető, hogy az állami költségvetésnek kellett a kiugró áremelkedések árkülönbözeteit a vállalatokkal szemben ártámogatások formájában közömbösíteni.

Ez volt a jellemző az 1974. év gazdálkodására.

A költségvetési ártámogatások azonban egyedül az árstabilitás célkitűzéseinek érvényesítésére voltak alkalmasak. Tudatában kellett lenni annak, hogy a világpiaci áralakulástól elszakított belföldi árrendszer a belső ellátás folyamatos biztosítása helyett az exportérdekeltséget helyezi előtérbe és így pl. az erdőgaz-

daságoknál is olyan érdekeltséget teremtett, amely a belföldi áraknál lényegesen magasabb exportárak mellett, a gazdaságokat a belföldi szállítások helyett export szállításokban teszi érdekeltté. Azt is látni kellett, hogy a költségvetési támogatások rendszerében a világpiacon egyre drágúló anyagokkal való takarékosság messzemenően nem érvényesül a természetellenesen alacsony szinten tartott hazai árviszonyok mellett. Arra is fel kellett figyelni, hogy egyes ágazatokban — itt jellemzően nem a fagazdaságokra gondolok — olyan exportárak mellett jöttek létre kötések, amelyek sok esetben nem fedezték a világpiaci áron számított anyagértéket sem.

Ezek után ugyebár érthető, hogy 1975. január 1-ére viszonylag széles körben árrendezésre került sor az energiahordozóknál és üzemanyagoknál, a vas- és alumíniumkohászati, vegyipari termékeknél, a ruházati ipari termékeknél, az áruszállítási tarifáknál. Az 1975. évi termelői árrendezésnél arra törekedtünk, hogy a különböző, árrendezéssel érintett ágazatok vállalatai lehetőleg változatlan nyereséggel kerüljenek ki a rendezésből, ez okból az árrendezéssel érintett körben következetesen megengedtük az áremeléseknek az előállított termékek árában való továbbhárítását. A fogyasztói árakban való továbbhárítást pedig azzal mérsékeltük, hogy a begyűrűződő anyagáremelkedéseknek a feldolgozóipar által való továbbhárítását a feldolgozóipari termékek árába beépített forgalmiadóból ellentételeztük. Ezzel a módszerrel kettős hatást értünk el. Egyrészt újból megerősítettük az árak ún. orientáló hatását, másrészt mérsékeltük az áremelkedéseknek a fogyasztói árszínvonalra gyakorolt hatását. Számszerű mértéke ennek az árrendezésnek az volt, hogy az ipari termelői árszint mintegy 9%-kal emelkedett, a fogyasztói ártervben ennek ellenére mindössze 3,6%-os árszintemelkedést terveztünk 1975. évre vonatkozóan.

A faanyagokat az 1975. évi árrendezés nem érintette, a faipari termékeket, különösen a bútoripari termékeket pedig csak annyiban, amennyiben a vegyipari termékeknél és lakástextíliáknál a begyűrűződő áremelkedések továbbhárítása az árak felemelését igényelte. Abból következően azonban, hogy 1975-ben a szocialista táboron belül áttértünk az évenként változó árak rendszerére és mivel a szocialista árrendszerben változatlanul a világpiaci árbázis szerepel árrendezési elvként, számítani kellett arra, hogy 1976-ra vonatkozóan a faanyagok világpiaci árai a szocialista árbázisú anyagoknál, tehát a faanyagoknál is a korábban alkalmazott árakkal szemben a faanyagok árrendezését elkerülhetetlenné teszik.

1976. évre vonatkozóan tehát faárrendezést hajtunk végre, ami az árrendezéssel érintett egyéb anyagok mellett, faárrendszerünk teljes körű felülvizsgálatának szükségességét vetette fel. Mielőtt azonban a faárrendezésnél érvényesülő elvek ismertetésére rátérnék, szükséges az 1976-ra vonatkozó termelői árrendezésnek néhány, az 1975-ben alkalmazott árrendezési elvektől lényegesen eltérő sajátosságát hangsúlyozni.

Amíg az 1975. évi árrendezésnél következetesen megengedtük a begyűrűződő anyagáremelkedéseknek a vevő felé való továbbhárítását és ennek a fogyasztó felé való mérséklését költségvetési áldozattal biztosítottuk, addig az 1976. évi árrendezésnél össze kellett hangolni az árrendezést az V. ötéves tevre vonatkozó szabályozó változtatásokkal. A szabályozó változtatásoknak egyik fontos célkitűzése az ún. központosított tisztajövedelemhányad növelése. Ennek nemcsak az az egyik eszköze, hogy az élőmunka jelenleg 25%-kal való adóztatását a szabályozó változtatások során 10%-kal megemelik, hanem az is, hogy az 1976-os árrendezésnél általában alapvető irányelv az, hogy a begyűrűző anyagáremelkedéseknek egy részét a gazdálkodó szerveknek nyereségük terhére kell viselni. Az árrendezési irányelvek szerint a nyereség 35%-a erejéig kell a be-

gyűrűző anyagáremelkedések fedezetéről vállalaton belül gondoskodni és csak az ennél nagyobb mértékű anyagáremelkedések árban való áthárítását engedik meg az árrendezési irányelvek. Nem jelenti azonban ennek az elvnek következetes érvényesítése azt, hogy nagyon indokolt esetben az árrendezés során nem biztosít az árrendezés meghatározott körben és okokból ezen elv alól kivételt. Bizonyos fokig és jól felismerhető okokból ilyen terület az erdőgazdasági fatermékek és az elsődleges faipari termékek területe is.

Milyen sajátos elvek szerint történik tehát az 1976. január 1-i hatályú faárrendezés? Az első sajátossága a faárrendezésnek mindenek előtt az, hogy különböző okokból a lakosság felé nem is 1976. január 1-i hatállyal rendezzük a faárakat, hanem már 1975. augusztus 4-én felemeltük az építési célú faanyagoknak a fogyasztói árát. Ebben az intézkedésben egyrészt az 1976. évre vonatkozó fogyasztói árintézkedések tehermentesítése jut kifejezésre, másrészt ez a gyors intézkedés alkalmas volt arra, hogy a faárrendezés az áruforgalomban zavarokat okozó spekulatív vásárlások megelőzését szolgálja. Ez az intézkedés azonban nem érintette 1975. évben a hatóságilag szabályozott termelői árakat, a termelők egymás közötti áruforgalmában tehát az árrendezésre 1976. január 1-én kerül sor.

A termelői árrendezésnél alapvető kérdés volt annak eldöntése, hogy milyen elvek szerint alakítsuk ki az új faárrendszert. Nem látunk semmi indokot arra, hogy az 1968. január 1-e óta érvényesülő elveket megváltoztassuk. Eszerint tehát változatlanul a fenyőfűrészáru az árrendszer vezértermék és változatlanul a fenyőfűrészárura megállapítandó új árakhoz kell arányosítani a lombos faanyagok árát. Ennek az elvnek következetes érvényesítésére való törekvés mellett is azonban sok részletkérdésben merült fel probléma.

Mindenek előtt eldöntendő volt a fenyőfűrészáru új árszínvonala és ezen belül az a kérdés, hogy az 1975-ben alkalmazott vagy a várható árváltozások prognosztizálása alapján olyan fenyőfűrészáru árat határozzunk meg, amely a lehetőség szerint az V. ötéves tervre stabilizálja a faárrendszert, elkerülhetővé teszi újabb faárrendezés végrehajtását és ezen keresztül számos fafeldolgozóipari termék árának változtatását. Arra törekedve, hogy új faárrendszerünk viszonylag hosszabb ideig fenntartható árakat juttasson kifejezésre, az új faárrendszerben a jelenlegi fenyőfűrészáru átlagárhoz képest 40%-os fenyőfűrészáru áremelést érvényesítünk. Ez az áremelés viszonylag mértéktartó, ha meggondoljuk, hogy a Konjunktúra és Piackutató Intézet árdokumentációi szerint a világpiaci ár Fob svéd kikötő US $/m^3 borovi-luc fenyőfűrészáru átlagára 1971-ben 58,5 $ volt és ez az ár ugyancsak a KOPINT adatai szerint 1974-re 161%-ra emelkedett. Ha az 1976-ra tervezett valutaszorzó változtatással, valamint az V. ötéves tervben alkalmazható dinamikus árfolyampolitikával is számolunk, úgy a 40%-os fenyőfűrészáru áremelés viszonylag hosszabb időre stabil fenyőfűrészáru árakat biztosíthat és valószínűnek tartjuk, hogy 1978-nál előbb ezt a problémát újból nem kell elővenni.

Az 1976. január 1-től alkalmazandó új faárrendszerben fontos volt abban is állást foglalni, hogy az általában szokásos árképzési módszereknek megfelelően a fűrészrönk új szocialista áraiból kiindulva kell-e fenyőfűrészáru árakat kialakítani, vagy helyesebb az ágazat speciális elveként a szocialista relációból importált fenyőfűrészáru árából visszaszámítással meghatározni a fűrészrönk árát. Az árstabilitásra való törekvés célkitűzése olyan döntést igényelt, amely szerint ez utóbbi megoldást kell választani, amiből következően azonban nyilvánvaló, hogy a faanyagok új árrendszere mellett nem hiányozhatnak a faárrendszerben eddig is ismert pénzügyi hidak. Fenyőfűrészárut ugyanis nagyrészt közvetlenül importálunk ugyan, emellett azonban fenyőfűrészárut a hazai

Fűrészeken is termelünk részben rubelért vásárolt gömbfából, részben dollárért vásárolt, részben pedig hazai gömbfából. Az importált fenyőfűrészárura épített faárrendszerben tehát nyilvánvalóan egyrészt az import forgalmiadónak, másrészt pedig az import árkiegészítésnek az árakhoz való hozzákapcsolódása biztosíthatja a különböző relációkból származó gömbfából termelt fenyőfűfészáru bekerülési költsége és az importált fenyőfűrészáruból visszaszámított ára közötti különbözet áthildalását. Továbbra is jellemző tehát az új faárrendszere az, hogy pénzügyi hidak egészítik ki a hatósági árakat és e pénzügyi hidak mértékének megállapításánál kell figyelembe venni az egycsatornás forgalmazás áruforgalmi és manipulációs költségeit is.

A lombos faanyagok és lombos fűrészipari termékek nagyrészt eddig is hazai forrásból származtak. A faárrendszerben eddig is, ezek árát a fenyőfűrészáruhoz, illetőleg fenyő hengeres választékokhoz történő arányosítással határozta meg az árrendszer. Ezen az elven és gyakorlaton a továbbiakban sem akarunk változtatni. Vitatható volt azonban az, hogy az arányosításnál alkalmazzunk-e a jelenleg érvényesülő faárrendszerben a fenyőfűrészáruhoz képest megállapított árarányoktól valamilyen, egyébként mérlegelendő szempont szerint eltérést.

Elsősorban az egyre növekvő bükk fűrészáru felhasználás következtében kellett ilyen szempontokat mérlegelni. Bükk fűrészáru importunk növekvő tendenciájú. Mérlegelni kellett, hogy a növekvő igényeket növekvő mértékben követő importárak miatt a belföldi árakat a fenyőfűrészáru ismertetett mértékű áremelésénél magasabban kell-e meghatározni, mivel csak ez esetben lehet kiküszöbölni a fenyőfűrészárunál jobban dráguló import egyébként elkerülhetetlen ártámogatását. Ennek ellenére nem látszott célszerűnek a lombos faanyagoknál az egyébként is bizonytalan import árbázisra való áttérés, hiszen az egyes faanyagoknál kiegészítő jelleggel szükséges import ellenére a lombos faanyagok jellemzően belföldi eredetűek. A fenyőfűrészáru áremelésnek megfelelő mértékű lombos faanyag áremelés a faárrendszerben fenntartja az eddig is érvényesített árarányokat. Az áremelés mértéke teljesen elegendő arra, hogy a belföldi igények kielégítésében való érdekeltséget tartósan biztosítsa. Úgy véljük, hogy ha a jelenlegi árarányoktól eltérő árarányok alkalmazásának szükségességét vizsgáljuk, úgy erre egyetlen mérlegelési szempont a helyettesítési érdekeltség növelése. A helyettesítési érdekeltség pedig kizárólag a lágylombos faanyagoknál mérlegelendő szempont, mivel ezek alkalmas anyagok a fenyőanyagok helyettesítésére. A helyettesítésben való érdekeltség növelése céljából ezért a cser- és nyár faanyagoknál kisebb mértékű áremelést alkalmazunk, mint a magas értékű lombos faanyagoknál (tölgy, bükk, kőris, juhar, gyertyán), amely utóbbiaknál következetesen fenntartjuk felemelt árszinten a jelenlegi faárrendszerben érvényesülő árarányokat.

Külön mérlegelés tárgyát képező elvi kérdés a faárrendezés kapcsán a lemezipari termékek árszintjének meghatározása. Sok szempont, és ezek között elsősorban a termelés bővítésében való érdekeltség folyamatosságának biztosítása szól amellett, hogy a lemezipari termékeknél a belföldi ráfordításoknak árban való megtérülése és ezen felül megfelelő jövedelmezőség biztosítása legyen a rendezési elv. Ennek kapcsán kellett az 1973-ban már végrehajtott rostfa áremelés, majd az 1974-ben jelentkező műgyanta lakk áremelkedés költségnövekedését árban elismerni. Arra is fel kellett figyelni, hogy a faforgácslapok és farostlemezek érvényesülő árának nyereségtartalma az 1968 óta bekövetkezett költségnövekedések következtében rendkívül alacsony, az amortizációs normák elavultak, a bővített újratermelés feltételeinek biztosítása alapvető népgazdasági érdek, mindezekből következően az árrendezés begyűrűző költségnövekedésének a nyereség egy részéből való ellensúlyozása ebben az iparágban valóban vitat-

ható intézkedés. A lemezipari termékek árrendezésénél végül is nem látszott célszerűnek a feldolgozóiparban következetesen érvényesülő árrendezési elvek alkalmazása. Helyesebbnek tartottuk az elsődleges faipar árrendezésénél a faanyagok új árrendszerének kialakításánál alkalmazott arányosítási elv érvényesítését, különös tekintettel a fűrészipari termékeknek és a lemezipari termékeknek konvertálhatóságára, vagy legalábbis kiegészítő jellegére. A lemezipari termékeknél ezért a fűrészipari termékekhez viszonyított árakat kell meghatározni, mintegy 20—25%-os áremeléssel, azt feltételezve, hogy ezen az áremelési mértéken belül megoldódnak a lemezipari termékek mindazon sajátos költség- és eredményproblémái, amelyek egyébként a ráfordítási elv szerinti árrendezés során külön mérlegelést igényeltek volna.

A faanyagok és az elsődleges faipari termékek árrendezésénél tehát a szocialista import árbázis szerint történő árkialakítás és az ehhez történő árarányosítás a rendező elv. Ennek következtében lehetőség van arra, hogy olyan jövedelemszabályozási rendszert alkalmazzunk, amelyben a fejlesztés tudatos segítésével megteremtjük az újratermelés feltételeit. Másszóval az új faipari árrendszer tehát nem akadálya annak, hogy az erdőgazdaságok és az elsődleges faipar fejlesztéséhez a materiális feltételek rendelkezésre álljanak, ezt követően a jövedelemszabályozás feladata a konkrét feltételek biztosítása.

Külön kell megemlíteni a faárrendezés következtében a feldolgozóiparban kialakításra kerülő árak problematikáját. A fafeldolgozóipari termékeknél a faanyagok árrendezéséből következően, mindenekelőtt jellemző a viszonylag jelentős mértékű anyagáremelkedés. Ezzel kapcsolatban azonban az 1976. január 1-i hatállyal érvényesülő feldolgozóipari termelői árakra vonatkozóan következetesen érvényesíteni kívánjuk az árrendezésnek azt az alapelvét, hogy a begyűrűződő anyagáremelkedésekből csak annyi hárítható tovább, amennyi a feldolgozóipari nyereség 35%-át meghaladja. Ez az elv érvényesül a bútoripari termékek árrendezésénél és hasonló módon rendeztük az árakat az épületasztalosipari termékeknél, valamint a nagyrészt helyiipari termelésű fafeldolgozóiparban (játék, hangszer, sportszer, kefe, ecset, meszelő stb.) is. Ezeknél a feldolgozóipari termékeknél csak a közvetlen anyagköltség emelésének áthárítását engedélyeztük. Viszont teljeskörű átárazás útján hajtottuk végre a termelésben levő termékállományra vonatkozóan a költségemelkedéseknek részbeni áthárítását, nagyobb részben azonban a nyereség 35%-ából való megtérítését a bútoripari termékeknél.

A faanyagok és faipari termékek termelői árrendezése tehát, fentiekből következően, viszonylag kismértékű fogyasztói árszintemelést eredményez annak ellenére, hogy az elsődleges anyagoknál meglehetősen jelentős mértékű termelői áremelést kellett végrehajtani az árak orientációs hatásának növelése érdekében. A fogyasztói árszint védelmét szolgálja — a feldolgozóipari nyereségből való ellentételezésen kívül — az 1976. évi árrendezésnek az az előírása, amely szerint minden termelő amennyiben az árrendezésbe be nem vont termék árát emelni kívánja, köteles áremelési szándékát az árhatóságnál bejelenteni, az árak változtatásáról dokumentációt felfektetni és az általa változtatott árakra vonatkozó szándékát az új árakkal együtt, az érvényesítés előtt 75 nappal a vevővel közölni.

Az árrendezésből hátra van még az új cikkek árképzési irányelveinek felülvizsgálata, illetőleg ezen irányelvek kidolgozása. Mivel feltehetően az árrendezésnek a vállalati nyereséget csökkentő intézkedéseiből következően növekszik a vállalatok érdekeltsége a termelésben levő termékek kicserélésében, ez a munka az árhatóságoktól még igen alapos elemzést és nagy körültekintést igényel.

HALÁSZ ALADÁR

Az V. ötéves terv szabályozó rendszere

Az V. ötéves terv szabályozó rendszerének kereteit a vezető szervek ugyan jóváhagyták, de ennek tartalommal való megtöltése és a szabályozók egyes elemeinek véglegesítése még a következő hónapok feladata lesz. Ezért meglehetősen nehéz feladat most a témát a jogos várakozásnak megfelelően ismertetni. Emellett a szabályozórendszer tárgyalása önmagában is kimerítené egy kétnapos kollokvium programját. Ezért a szabályozórendszer 1976. évi változásait célszerű egyrészt a részletek helyett az elvi összefüggések, másrészt főleg — a jelenlegi kollokvium témájának megfelelően — a fának a jövő nyersanyag- és energia-gazdaságában betöltött, a korábbihoz képest jelentőségében megnövekedett szerepe szempontjából tárgyalni.

A szabályozórendszer módosításának általános alapjai

Az összességében bevált szabályozórendszer módosítását elsősorban a megváltozott külső körülményekhez való alkalmazkodás, másrészt a belső ellentmondások felszámolása, a terv és a szabályozók jobb összhangjának megteremtése tette szükségessé.

A külső körülmények tekintetében közismertek azok a világpiaci változások, melyek egész Európa, sőt az egész világ gazdasági életét alapvetően befolyásolták. Ezek a változások új követelményeket támasztanak az V. ötéves népgazdasági tervvel és annak szabályozórendszerével szemben is.

A nyersanyagok világpiaci árának a késztermékek árait meghaladó mértékű emelkedése, a cserearányok romlása és gazdasági egyensúlyunkban emiatt bekövetkezett kedvezőtlen változás új igényeket támaszt a nemzeti jövedelem termelése és felhasználása terén: Az ötéves terv alapvető követelménye a gazdasági egyensúly helyreállítása; s ennek érdekében a nemzeti jövedelem termelésének nagyobb mértékben kell növekednie, mint a felhasználásnak. Nem használhatunk fel mindent, amit megtermelünk. A termelési többletet a gazdasági egyensúly helyreállítására, a világpiaci árveszteségek fedezésére kell fordítani. Ez

— egyrészt a hazai nyersanyag- és energiaforrások jobb kihasználását, a termelési szerkezet átalakítását,
— másrészt a felhalmozás, beruházás növekedési ütemének mérséklését,
— a felhasználásban pedig a nyersanyagokkal és energiahordozókkal való takarékosabb gazdálkodást igényel.

E követelmények érvényesítése többek között a termelői árak módosítását, s a társadalmi tisztajövedelem centralizált hányadának növelését teszi szükségessé.

A IV. ötéves terv termelői árrendszere, a viszonylagos árstabilitásra való törekvés a felhasználókat elszigetelte a világpiactól, azokat a világpiaci változások iránt közömbössé tette. A változások terhét az állami költségvetésnek kellett viselnie. Az új követelmények e hatás kiküszöbölését, a termelői áraknak folyamatosan, ill. szakaszosan a világpiaci árakhoz történő igazítását igénylik.

A világpiaci helyzet változásával összefüggő másik, a szabályzórendszer módosítását igénylő külső körülmény a fokozódó tőkés infláció importjának megelőzése, ami a devizaszorzók ugyancsak szakaszos módosítását teszi szükségessé. Ezt célozza pl. a forint-valutának átlagosan mintegy 10%-kal történő felértéke-

lése, a dollár árszorzójának 1976. január 1-én — az 1975. évi 44 Ft/$-ról 40 Ft/$-ra — történő csökkentése.

A szabályozórendszer legfőbb *belső ellentmondása* — az erre vonatkozó vizsgálatok megállapítása szerint — a termelési tényezők helytelen értékelésében jutott kifejezésre és közvetve fékezte a termelékenység növelését. Az élőmunkát — *az egyre szűkösebbé váló munkaerőhelyzetben* — indokolatlanul alacsony, az annak kiváltását célzó eszközöket pedig túlzottan magas elvonással terhelte. Az élőmunkával való takarékosság fokozása, a hatékonyság gyorsabb ütemű növelése a termelési tényezők értékelésének módosítását követeli. Ezt célozza az élőmunka drágítása (a bérjárulékok 10%-os növelése), az eszközköltségek csökkentése, továbbá a nyereség kötelező kettéosztásának, a nyereségadózás eddigi eszköz-orientáltságának megszüntetése és élőmunka orientálttá tétele.

A szabályozórendszernek ezek a változásai meghatározó szerepet játszanak erdőgazdaságunk és faiparunk fejlesztésében, s a szabályozórendszer ezt befolyásoló elemeinek kialakításában is.

A fa szerepe a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában

Az erdőgazdaság és a faipar jelentősége a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában — ahogyan erre már a múlt évi szimpóziumon is rámutattam — a világpiaci nyersanyag-válság hatására európai, sőt világviszonylatban is számottevően megnőtt. Ezt egyértelműen alátámasztja az, hogy e két ágazat a jelenlegi körülmények között a gazdasági fejlődést nemzetközi viszonylatban is determináló öt legfontosabb tényező tekintetében különösen kedvező helyzetben van:

— Bővítetten újratermelhető nyersanyagforrással rendelkeznek.
— Termelési költségeik import-hányada minden más népgazdasági ágnál alacsonyabb.
— Energiaigényességük ugyancsak alacsony.
— Termékeik exportképesek, jelentős szerepet játszhatnak a népgazdasági egyensúly helyreállításában.
— A környezetvédelem szempontjából az erdőgazdaság az egyetlen népgazdasági ágazat, amely ezen a téren aktív szerepet játszik.

Ezek a tényezők erdőgazdaságunk és faiparunk fejlesztését az új körülmények között különösen indokolttá teszik.

Az V. ötéves terv szabályozórendszerének a felsőbb szervek által jóváhagyott elvi alapjai lényegében ennek elismerését tükrözik. Ez kifejezésre jut

— a faárrendezés lebonyolításában,
— az erdőgazdasági tevékenység eszközlekötési járulék mentessé tételében,
— a nyereségadózás terén biztosított kedvezményekben,
— az erdőgazdasági beruházások állami támogatásának növelésében és
— az erdőgazdasági termelésnek az állományátalakítás többletköltségei alóli mentesítésében.

Ugyanakkor azonban a szabályozórendszer az erdőgazdaságokkal és a faipari vállalatokkal szemben is — más termelő szervezetekhez hasonlóan — magas követelményeket támaszt a termelékenység és hatékonyság növelése terén. Az eddigieknél szervezettebb, az élőmunkával és a beruházási eszközökkel való takarékosabb, céltudatosabb gazdálkodást követel. — Összegezve:

— A világpiaci árhatások továbbítása növeli az erdőgazdaság és a faipar népgazdasági jelentőségét, alátámasztja ezek helyzetének stabilizálását, illetve javítását.

— Ugyanakkor az általános gazdasági egyensúly helyreállítását célzó követelmények egyelőre a fagazdaságban sem teszik lehetővé a racionális fejlesztési lehetőségek teljes kihasználását.
— Az élőmunkával való takarékos gazdálkodásra irányuló követelmények pedig főleg az erdőgazdálkodásban minden más ágazatnál jobban sürgetik a technikai elmaradottság felszámolását.

A szabályozórendszer néhány fagazdasági vonatkozása

E rövid előadás keretében nincs mód arra, hogy a szabályozórendszer minden elemét és azzal összefüggő minden problémát részletesen tárgyaljunk. Csupán néhány fontosabb összefüggésre szeretném felhívni a figyelmet
— a faárrendezéssel,
— a nyereségadózási rendszerrel,
— a fejlesztési lehetőségekkel,
— az erdőgazdálkodás bővített újratermelésével, és végül egész röviden
— az erdőgazdálkodás ágazati szabályozóival, az erdőfenntartási járulékrendszerrel és az erdősítések elszámolási rendszerével kapcsolatban.

Mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás közgazdasági összefüggéseinek elemzése kapcsán az utolsó 2—3 évben — a faárak társadalmi költségeinek tartalma, és a fafeldolgozás fejlesztésének közgazdasági feltételei tekintetében — feltárt problémák alapul szolgáltak az V. ötéves terv szabályozórendszerének kidolgozásához és — az ágazat egészére vonatkozólag — elősegítették az új helyzetnek nagyjából megfelelő feltételek kialakítását.

A faárrendezés — a korábban feltárt problémák elismeréseként — lényegében megszünteti azokat a belső ellentmondásokat, amelyek a belföldi áraknak a világpiaci áraktól való elszakadása és azok alacsony nyereségtartalma tekintetében fennálltak.

— A rendezés a világpiacon kialakult fenyőárakból indult ki, és ahhoz arányosította a hazai lombos faanyagok, valamint a lemez- és lapféleségek árait. Ez feltehetően feloldja azt a feszültséget, amely az utóbbi években pl. a bútoripar ellátása terén a belföldi faárak egyoldalú export-orientációja és az erdőgazdálkodás alacsony jövedelmezősége miatt kialakult.
— *A rendezés a belföldi nyersanyagok hasznosítására való ösztönzés érdekében, s a korábban feltárt jövedelem-aránytalanságok elismeréseként — a termelői árrendezés terén támasztott általános követelményektől eltérően — lehetővé teszi a fagazdaság jövedelem-helyzetének fenntartását, illetve némi javítását.* A termelői árrendezést az általános követelményeknek megfelelően általában összekapcsolták a vállalati jövedelmek csökkentésével: a begyűrűző költségek, s a bérjárulékok növekedését és a deviza-szorzók módosítását a nyereség 35%-os csökkentésével ellentételezték, s csak az azt meghaladó mértékű költségnövekedést engedték továbbhárítani a termelői árak emelésével. A faár-rendezés viszont az ágazat egészére vonatkozólag a költségek növekedésére és az export árbevételnek a deviza-szorzók módosítása miatti csökkenésére is fedezetet nyújt. Az erdőgazdasági tevékenység eszközeinek az eszközlekötési járulék alóli mentesítése pedig a jövedelemhelyzet némi javulását eredményezi.
— Az 1974. évi árbevétel arányos nyereség népgazdasági átlagban 15,3%, az erdőgazdaságban 8,1% volt. Az 1976. évi rendezés az átlagos nyereségszintet kb. 30%-kal csökkenti, az erdőgazdaságoknál némileg növeli. Így *a faárrendezés lebonyolítása során érvényesített gyakorlat csupán az eddigi jö-*

vedelem-aránytalanságok felszámolását jelenti, mert a hazai nyersanyag-bázissal rendelkező fagazdaság számára nagyjából az importra támaszkodó ágazatokkal azonos jövedelemhelyzetet biztosít. Tudomásul kell vennünk, hogy a népgazdaság jelenlegi helyzete egyelőre további előrelépést nem tesz lehetővé. Sajnos még az is előfordulhat, hogy a gazdasági egyensúly helyreállítását célzó intézkedések keretében az árrendezés hatására egyes erdőgazdaságoknál jelentkező nyereségtöbblet egy részét termelési adó formájában elvonják. Hangsúlyozni kell viszont, hogy az ágazat egészét érintő, s a korábbi — más ágazatokhoz viszonyított — indokolatlan jövedelem-aránytalanságok állandósítását eredményező elvonás az új helyzettel ellentétes hatást váltana ki, s fékezné hazai fa nyersanyag-forrásaink kihasználását.

— Egyébként is a szocialista import-árak évről évre történő felülvizsgálata a termelői faáraknak a tervidőszak folyamán feltehetően újbóli módosítását teszi majd szükségessé, mivel a rendezés az 1975. évi import-árak alapján történt, s az 1976. évi faár-színvonalat és árarányokat ezek alapján rögzítette. Lehetséges, hogy ezt a deviza-szorzók ismételt módosításával majd ki lehet egyenlíteni. A világpiaci hatások belföldön történő érvényesítése azonban az árakat — nézetem szerint — mindenképpen a belföldi faanyagok javára tovább fogja módosítani, s ezáltal növeli a hazai nyersanyagforrások kihasználásának indokoltságát.

— Ugyancsak további vizsgálatot és majd rendezést igényel a bükk fűrészáru, s ehhez kapcsolódva a többi értékes lombos faanyag ára is. Ezt támasztja alá egyrészt az, hogy a bükk fűrészáru új termelői ára — az általános rendezési elvekkel ellentétben — nem fedezi az import bekerülési költségeket, így a felhasználókban továbbra is hamis értékítéletet állandósít, másrészt az, hogy az erdőrendezési adatok szerint a bükk élőfakészlete és kitermelési lehetősége csökken. Mindez a bükknek és a hozzá hasonló értékes fafajoknak legalább a nemzetközi árszintnek megfelelő megbecsülését indokolja.

— Az 1976. évi rendezés nem terjed ki a fűrész- és lemezipar alapanyagaira, a rönkökre és a rostfára. Az árrendezés célja elsősorban a fafeldolgozás jövedelemhelyzetének javítása, s ezzel a fűrészipari rekonstrukciók és a faipar fejlesztési feltételeinek javítása volt. Ezt az adott helyzetben csak változatlan alapanyag-árak mellett lehetett megvalósítani. Emellett a fakitermelés, főleg a rönk-termelés jövedelmezőségét alapjában véve kielégítőnek is lehet tekinteni. Rostfában a tűzifa árának az energiahordozókkal arányos emelése némi feszültséget okozhat, ez azonban — népgazdasági érdekeinkkel összhangban — az iparvállalatokat feltehetően a hulladékok nagyobb mértékű hasznosítására fogja ösztönözni. Ugyanakkor a tűzifa árának emelése feltehetően kedvező gazdasági feltételeket teremt az erdei hulladékok csökkentéséhez, s ezzel elősegítheti az esetleg növekvő igényeknek „hulladék"-bázison történő kielégítését. Az esetleges ellátási problémák áthidalása forgalom-szervezési, illetve központi termékforgalmazási intézkedésekkel áthidalható.

— További vizsgálat és a problémák részletes közgazdasági feltárása szükséges viszont az olyan fafajok tekintetében, melyeket a felhasználói értékítélet kevésbé értékesnek minősít és amelyek árát az ésszerű árarányok fenntartása érdekében nem lehetett emelni, termelési költségeik viszont az átfogó rendezés következtében emelkednek, s így jövedelemhelyzetük romlik. Ez egyes erdőgazdaságok esetében — a jövedelemhelyzetnek az ágazat egészére vonatkozó stabilizálása ellenére — kétségtelenül súlyos problémákat okozhat. Hasonló problémák várhatók az alapanyagot exportáló vállalatoknál is, me-

lyeknél a devizaszorzó módosítása miatti export árbevétel-kiesést a belföldi áremelés nem ellensúlyozza.

— Külön közgazdasági elemzést és megoldást igényel majd a nyárfa kitermelési feladat, ha az — az előrejelzésnek megfelelően — a vágáskor jelentős csökkentését igényli. A vágáskor csökkentése ugyanis a felújítási költség viszonylagos növekedését idézheti elő és negatív irányban alapvetően módosíthatja a nyárfa termelés jövedelmezőségét.

A nyereségadózás rendszere az erdőgazdaságokat mind az általános nyereségadó, mind a részesedést terhelő adó tekintetében kedvezményezetté teszi. A kedvezmények mértékének számszerűsítése folyamatban van. Előreláthatólag a népgazdasági átlagban érvényesülő 36%-os lineáris adóval szemben 14%-os lineáris adóval, és az általánosnál jóval tompítottabb progresszíójú részesedési adóval kell számolni.

Ezzel kapcsolatban is elöljáróban meg kell jegyezni, hogy a kedvezmény gyakorlatilag az erdőgazdálkodás jelenlegi technikai elmaradottságának és az ebből eredő magas élőmunka-igényességnek az elismerését jelenti. Az erdőgazdálkodásnak a bruttó termelési értékhez viszonyított bér-hányada ugyanis — a népgazdasági átlagban érvényesülő 12,1%-kal szemben — 28,1%. Az új rendszer ezt az eltérést méltányolja, de kényszerít is ennek kiküszöbölésére, a technikai elmaradottság állandósítását nem tűri. Ezzel kapcsolatban problémákra kell felhívni a figyelmet:

— *Az új adózási rendszer* a nyereség felosztásából kiküszöböli az eszközök szerepét, s a felosztás alapjává a munkabért, illetve annak a nyereséghez való viszonyát teszi. Ez — különösen az erdőgazdaságoknál, ahol a nyereségnek a bérhez viszonyított aránya a népgazdasági átlag kétszeresét is meghaladja — *minden eddiginél jobban előtérbe helyezi az élőmunkával való takarékosságot, a munkaszervezés és a technikai fejlesztés jelentőségét.* Ennek alapján szükséges, hogy az erdőgazdaságok eddigi fejlesztési politikájukat átértékeljék, bátrabban éljenek a rendelkezésre álló beruházási hitelek igénybevételének lehetőségével, és meggyorsítsák az élőmunkának technikával történő felváltását.

— Az új adózási rendszer az erdőgazdaságoknál is az eddiginél jobban előtérbe helyezi a bérfejlesztést, s a gazdaságokat a személyi jövedelmek összetételének módosításában teszi érdekeltté. Ennek alapján különösen azoknál az erdőgazdaságoknál, melyek eddig a személyi jövedelmek növelését elsősorban a részesedés útján valósították meg, a bérpolitika felülvizsgálatára és módosítására lesz szükség.

— Az új rendszerben az erdőgazdasági ágazatba tartozó valamennyi vállalatnál *egységes adótábla fog érvényesülni.* Ez — az általános, lineáris adó és a részesedést terhelő adó progressziójának csökkentése révén — összességében, az ágazat egészére remélhetőleg legalább a vállalati alapok eddigi színvonalát biztosítja. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a kedvezményeket csak az ágazat egészére lehet érvényesíteni. Olyan adórendszert, amely — a megváltozott elvi alapon is — minden erdőgazdaságnál a korábbival azonos helyzetet biztosít, nem lehet alkotni. Az adózási rendszer elvi alapjainak módosítása következtében azok az erdőgazdaságok, amelyek a technikai fejlesztést eddig is feladatuknak tekintették, s növelték a nyereségnek a bérhez viszonyított arányát, azok az új rendszerben viszonylag kedvezőbb, azok viszont, amelyek alacsony technikai színvonalon, magas élőmunkahányaddal dolgoztak, az eddiginél kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnek. Az e téren jelentkező szóródás kiegyenlítésére nincs mód. Ez egyes gazdaságoknál átmenetileg kétség-

telenül súlyos gondokat okozhat. A megoldás azonban — az általános népgazdasági követelményekkel összhangban — csak az lehet, ha az érintett gazdaságok minél előbb felkészülnek a problémák megoldására, és elsősorban saját hatáskörben a munkaszervezés javításával, az eszközök kapacitásának jobb kihasználásával keresik a lehetőségeket a felfejlődéshez.

A fűrész- és lemezipari szakágazatba sorolt vállalatoknál, s az ERDÉRT Vállalatnál a nyereségadózás általános rendszere érvényesül, s az eddigihez képest nő ezek nyereség adója. A fűrész- és lemezipari vállalatoknál az ehhez szükséges feltételeket megteremti az, hogy az 1976. évi termelői árrendezés keretében az 1973. évi rostfa-áremelésnek a farostlemez- és a forgácsalapárakba történt beépítése és az ezzel összefüggő termelési adók megszüntetése kiegyenlíti a korábbi kedvezményezettség hatását. (Az ERDÉRT Vállalatnál eddig is az általános ipari adórendszer érvényesült.) Ezen túlmenően azonban az iparvállalatok és az ERDÉRT Vállalat nyereségét és fejlesztési lehetőségeit csökkentő esetleges elvonó intézkedés — az új követelményekkel ellentétben — fékezné hazai nyersanyag-forrásaink kihasználását, az ERDÉRT Vállalatnál pedig súlyos problémákat okozna.

A Nyugatmagyarországi Fagazdasági Kombinát egyedi problémáját, amely az ipari főtevékenységhez kapcsolódó nagyvolumenű erdőgazdasági tevékenységből adódik, az általános ipari és az erdőgazdasági szabályozók eltérésének adókedvezmény formájában történő kiegyenlítése megoldja. Ez — feltéve, hogy ezt az általános előírásokhoz alkalmazkodó sablonos jövedelemelvonás nem fogja közömbösíteni — feltehetően megteremti majd fagazdaságunk legnagyobb és legfejlettebb vállalatának további töretlen fejlődéséhez szükséges feltételeket.

Fejlesztési lehetőségeink, ahogyan ezt már elöljáróban is említettem, a gazdasági egyensúly helyreállítását célzó követelményekkel összhangban, meglehetősen behatároltak. Ennek ellenére — megítélésünk szerint — céltudatos és takarékos gazdálkodás mellett az V. ötéves terv termelés-politikai és fejlesztési céljainak megvalósításához szükséges feltételeket biztosítják. Ezzel kapcsolatban az alábbi fontosabb kérdésekre kell felhívni a figyelmet:

— A termelői faárrendezés — az előzők szerint — az erdőgazdaságok és a faipari vállalatok jövedelemhelyzetét a korábbiakhoz képest alig, vagy csak kis mértékben javítja. Így az árak a fejlesztés önfinanszírozó-képességét továbbra sem biztosítják. Ezért a népgazdasági terv az erdőgazdaságoknál a fejlesztés forrás-fedezetét a beruházások támogatási keretének növelésével és szélesebb beruházási hitelsávval biztosítja.

— A technikai váltáshoz szükséges feltételek megteremtése érdekében az erdőgazdasági gép-beszerzés az eddiginél jóval szélesebb körben, általában támogatásban részesül: Az erőgépek beszerzése — a tehergépkocsik kivételével — 20%-os, az egyéb erdőgazdasági gépek és berendezések 40%-os, a nyárfa-kitermelés egyes speciális gépei előreláthatólag kiemelt támogatást kapnak. Az erdőfeltárás és rakodóépítés előreláthatólag a mezőgazdasági nagyüzemekkel azonos mértékű, 40%-os támogatásban részesül. A MÉM által tételesen jóváhagyott 17 fűrészüzem rekonstrukciója — mivel az árrendezés az ezek megvalósításához szükséges közgazdasági feltételeket szintén csak részben biztosította — egyedi elbírálás alapján ugyancsak támogatásban részesülhet. Ennek mértéke átlagosan kb. 25—28%. Ezen a téren azonban a támogatás odaítélése pályázati rendszerben valósul meg, s előnyben részesülnek az alacsony építési hányaddal, magas technikai színvonalat megvalósító, gazdaságos rekonstrukciók. A fűrész- és lemezipari szakágazatba

sorolt vállalatok beruházásai — a terv szerint — támogatásban nem részesülhetnek.

— Külön ki kell emelni, hogy az erdőgazdasági beruházások támogatásának növelése is csak az eddiginél nagyobb mértékű hitelek igénybevételével teszi lehetővé az ötéves terv fejlesztési céljainak megvalósítását. E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy alig van olyan népgazdasági ágazat, ahol a beruházási hitel-állomány olyan alacsony lenne, mint az erdőgazdaságoknál, s ez kívülállókban azt az érzést kelti, hogy ágazatunkban indokolatlanul sok a saját forrás. Így a hitelek igénybevételétől való tartózkodás közvetve alátámasztja a jövedelem-elvonásra és a saját források csökkentésére irányuló törekvéseket. Az új szabályozó-rendszernek a technikai fejlesztésre kényszerítő elemei remélhetőleg az eladósodástól félő erdőgazdaságokat is ösztönözni fogják a fejlesztésnek hitelforrások nagyobb igénybevételével történő meggyorsítására.

— A fejlesztési lehetőségeket bizonyos mértékben bővíti egyes erdőgazdasági gépek és fűrészipari berendezések elavult amortizációs normáinak felülvizsgálata és várható módosítása is. Ez azonban elsődlegesen a gépek cseréjének gyorsítását célozza, és az erdőgazdaságok esetében feltehetően módot ad majd arra, hogy az elhasznált gépeknek eddig a fejlesztési forrás hiánya miatti túltartásával összefüggő karbantartási és felújítási költségek megtakarítása révén kiegyenlítsék az értékcsökkenési leírás növeléséből eredő költség-többletet.

Az erdőgazdálkodás bővített újratermelése terén az erdőtelepítési lehetőségek — az V. ötéves terv szerint — a gazdasági egyensúly helyreállítását célzó intézkedések következtében némileg csökkennek. Az új rendszer azonban — a korábban feltárt problémák alapján — az erdőállományok *szerkezet-átalakítását* célzó felújításokat a bővített újratermelés leghatékonyabb módjának ismeri el, s ennek megfelelően bővíti a beruházások fogalmi körét. Így 1976-tól kezdve a szerkezet-átalakítás többletköltségeit — az állami erdőgazdaságoknál és a mezőgazdasági nagyüzemeknél egyaránt — az erdőtelepítési beruházások keretéből fedezzük. Az új rendszer tehát az ésszerű szerkezet-átalakítás költségfedezetét továbbra is biztosítja, az ezzel összefüggő többletköltségek alól azonban az erdőgazdaságokat mentesíti, és hosszabb távon — közvetve — némileg javítja az erdőgazdaságok jövedelem-helyzetét.

Az erdőfenntartási járulékrendszerrel szemben — ugyancsak a korábban feltárt problémák alapján — a jövőben lehetőleg csak azt a követelményt támasztjuk, hogy az az erdőfenntartás költségfedezetét a fakitermelés fafajonkénti vállalati jövedelmezősége arányában, erdőgazdaságonként egységes, objektív rendszerben biztosítsa. A járulékrendszer egyéb, eddig alkalmazott funkcióit meg kívánjuk szüntetni. Jövedelem-kiegyenlítésre is lehetőleg legfeljebb átmenetileg, az egyébként áthidalhatatlan problémák megoldása érdekében, a tervidőszak első két évében kívánjuk felhasználni.

Az ezzel kapcsolatban végzett számítások egyes erdőgazdaságok jövedelem-helyzetét — a korábbi, esetenként szubjektív hatások kiküszöböléseként — alapvetően módosítják. Ez is

— egyrészt a gazdálkodás színvonalában meglevő különbségekre utal,
— másrészt szintén az ún. kevésbé értékes fafajok és azokkal gazdálkodó erdőgazdaságok közgazdasági helyzetének felülvizsgálatára hívja fel a figyelmet, ezeken a területeken az erdőművelés intenzitásának, s ezáltal ráfordításainak csökkentését követeli.

Az erdősítések elszámolási rendszerét számottevően egyszerűsíteni tervezzük. Az elmúlt években az erdőművelési egységárak időszakos módosítása terén követett gyakorlat — a tapasztalat szerint — nem ösztönzött kellően az erdősítési munkák racionalizálására, a hatékonyság növelésére, gyakran pedig a belterjesség indokolatlan növelését segítette elő. A jelenlegi követelményekkel ellentétben olyan területeken is, ahol a természeti körülmények a gazdálkodás extenzívebbé tételét követelték volna, gyakran megalapozatlan, kertészkedés jellegű erdősítéshez vezetett. Az új rendszerben az egyes költségtényezők, pl. a bérjárulékok emelése ellenére az erdősítési egységárakat összességében nem kívánjuk emelni. Ezzel

— az erdőfenntartási munkák racionalizálására, költségeinek csökkentésére,
— ahol szakmailag elfogadható, külterjesebb erdősítési eljárások alkalmazására,
— az erdősítési munkák eredményességét negatívan befolyásoló tényezők kiküszöbölésére

kívánunk az eddiginél jobban ösztönözni.

*

Összefoglalva: A gazdasági életben az utolsó néhány évben bekövetkezett változások világméretekben ellentmondásos helyzetet hoztak létre: az energiahordozók és a nyersanyagok, köztük a fa szerepét és jelentőségét a jövő energia- és nyersanyag-gazdaságában számottevően megnövelték. Ugyanakkor azonban az egész világgazdaságot megrázó problémákat okoztak és népgazdaságunkat is kedvezőtlenül érintették. A kedvezőtlen hatások kiküszöbölése — többek között — a jelentőségükben megnövekedett természeti kincsek jobb hasznosítását követeli, ezt azonban a kialakult kedvezőtlen gazdasági helyzet világszonylatban is fékezi, illetve lassítja.

Az ellentmondásos helyzet feloldása csak a pozitív és negatív tényezők dialektikus egységében lehetséges: A természeti kincsek kiaknázásának jelentőségét csak az általános gazdasági helyzet korlátainak figyelembevételével lehet helyesen méltányolni. Ennek megfelelően a népgazdaság V. ötéves terve és szabályozórendszere — a Párt XI. kongresszusának határozatával összhangban — a gazdasági egyensúly helyreállítását teszi elsődleges követelménnyé, s ennek érdekében előírja a hazai természeti források — köztük az erdőgazdaság és faipar fejlesztésében rejlő lehetőségek — teljesebb, jobb, gazdaságosabb kiaknázását.

Az V. ötéves terv szabályozórendszerének elvi alapjai — az adott körülményekhez és az általános követelményekhez igazodva — lényegében az erdőgazdaság és a faipar megnövekedett jelentőségének elismerését tükrözik. A gazdasági egyensúly helyreállítását célzó korlátok nem teszik lehetővé valamennyi jogos igény kielégítését és a racionális lehetőségek teljes kihasználását. A korábban feltárt problémák megoldása terén azonban — gazdasági lehetőségeinkhez mérten — jelentős előrehaladást biztosítanak. Ugyanakkor a további előrelépéshez szükséges feltételek megteremtése érdekében — más termelő szervezetekhez hasonlóan — magas követelményeket támasztanak az erdőgazdaságokkal és a faipari vállalatokkal szemben is, főleg az élőmunka termelékenységének növelése, a technikai elmaradottság felszámolása és általában a hatékonyság növelése terén. Erdőgazdálkodásunk és faiparunk további fejlődése az új helyzetben kialakult számos új probléma részletes közgazdasági elemzését, emellett általában magasabb színvonalú, szervezettebb munkát követel. A fa világgazdasági jelentőségének várható további növekedése és gazdálkodásunk hatékonyságának növelése már a tervidőszak folyamán biztonsággal megteremtheti a további előrelépés feltételeit.

KARA TIBOR

Az anyagösszetétel-változás fő iránya a bútorgyártásban

A belföldi bútorvásárlás a tartós fogyasztási cikkek forgalmában az elmúlt 15 év folyamán az első helyen szerepel, ez idő alatt a szocialista ipar bútortermelése közel négyszeresére nőtt. A növekedés átlagos évi üteme nem volt egyenletes, különösen magas a IV. ötéves tervidőszakban, amikor a kormányhatározat alapján átfogó rekonstrukció is megvalósításra került. A bútortermelés 1975-ben már eléri a 9 milliárd forintot. A termelés növelése és a műszaki fejlesztés terén elért eredmények lehetővé tették, hogy bútorból a fogyasztói igényeket globálisan kielégítsük. Áttekintve az elmúlt időszakban megvalósult fejlődés mennyiségi és minőségi eredményeit megállapíthatjuk, hogy a fejlődés egyik alapja a műszaki haladás és az anyagösszetétel változás, valamint ennek kölcsönhatása. A IV. ötéves tervidőszak folyamán olyan termelőberendezések, technológiák és alapanyagok kerültek a bútorgyártásban alkalmazásra, amelyek alapvetően megváltoztatták a termékösszetételt, növelték a termelés hatékonyságát és javították a termék minőségét.

A hazai bútoripar a rekonstrukciós program keretében korszerű, új üzemeket hozott létre (pl. Székesfehérvári Bútoripari Vállalat, Budapesti Bútoripari Vállalat encsi gyára, a Szatmár Bútorgyár, Zala Bútorgyár és befejezés előtt áll hazánk legkorszerűbb ülőbútorgyára). E fejlesztések eredményének hatására ma már gyáripari jellegű termelést folytatunk, s a gyártási folyamatok mechanizálása, a megvalósított termelésszervezési intézkedések, a jobb eszközellátottság a munkatermelékenység jelentős növelését tette lehetővé.

A bútoriparban elért műszaki színvonal egyben lehetőséget nyújt arra, hogy a jövőben nagyobb figyelmet fordítsunk a gyártmányfejlesztésre, a minőség további fokozására és a termelőtevékenység gazdaságosabb végrehajtására. Különösen fontos ez a lakáskultúra fejlesztése, valamint a korszerű, funkcióban teljes és esztétikai szempontból egyaránt kielégítő bútorválaszték termelése tekintetében.

A technológia szerves részévé váltak a termelési folyamat befejező műveletei (pl. minősítés és részben a csomagolás). A korszerű, nagytermelékenységű üzemek mellett továbbra is számolunk a kis- és középüzemek termelésével, amelynek a nagyüzemeket kiegészítő tevékenysége és a differenciálódó minőségi-választéki igények kielégítése szempontjából szerepük a bútorellátásban még hosszú ideig megmarad. A fogyasztói igények változása és a lakásállomány összetételének átalakulása módosítólag hat a bútoripari termékszerkezetre, s ennek hatásával a jövőben is számolunk (pl. növekszik a beépíthető konyha és a térleválasztó szobabútorok, a kárpitozott ülő- és fekvőbútorok, valamint a kisbútorok aránya). A termékszerkezet, az alkalmazásba vett új technológiák együttesen kölcsönhatásban vannak az anyagösszetétel változásával, továbbá jelentős mértékben hat az anyagstruktúra a bútorkonstrukció változására is.

A bútorgyártáshoz felhasznált anyagokban, különösen az utóbbi időben, jelentős mértékű változás következett be. Ezt nemcsak a faanyagok helyettesítésére kidolgozott eljárások, hanem a műszaki fejlesztés is elősegítette.

Az utóbbi években a felületnemesítéshez használt fóliák és felületkezelő anyagok, vagy az ülőbútor gyártásban alkalmazott szerkezeti elemek műanyagból az élőmunka megtakarítást és a természetes faanyagok pótlását eredményezték.

Az anyagösszetétel változását a termelési érték előállításához használt leg-

fontosabb anyagok mennyiségének változásán is lemérhetjük. A fajlagos felhasználási mutatók változása szemlélteti a korábbi célkitűzéseink érvényesülését.

Az elmúlt időszak eredményei a faanyagokkal való takarékosságot, az agglomerált lapok és a műanyagok fokozottabb felhasználását jelzik. A faforgácslapok egyre szélesebb körű felhasználása a nagyteljesítményű lapmegmunkáló gépsorok és felületkezelő berendezések jobb kihasználását segíti elő.

A magyar bútoripar a műanyagok felhasználási tendenciájában követi a fejlett ipari országok és a szocialista országokban érvényesülő irányvonalat. A bútoripari rekonstrukció eredményeképpen 1973-ban fautánzatú PVC fólia alapanyaggal dolgozó gépsor kezdte meg működését Székesfehérváron. A faforgácslap alkatrészek éleit már tömörfa éllécek helyett fóliával, ill. furnérral zárjuk le. A PVC és a papírbázisú fóliák használata lehetővé tette a természetes faanyagokból készült furnérok helyettesítését.

A közelmúltban fejeződött be az V. ötéves tervidőszakra vonatkozó termelési, műszaki, gazdasági célkitűzések kidolgozása. Az elkövetkezendő időszakban is változatlanul számolunk a bútor iránti dinamikus kereslettel, amely továbbra is összefüggésben áll az életszínvonal növekedésével és a lakásépítés ütemével. A bútorfogyasztást befolyásoló sokirányú egyéb tényező hatására az V. ötéves tervidőszakban mintegy 40%-os fogyasztás növekedéssel számolunk. A célul tűzött műszaki-fejlesztés mellett előadásom tárgykörével összefüggésben a továbbiakban a bútoriparban előirányzott anyagösszetétel változás fő irányaival kívánok foglalkozni.

Számolunk azzal, hogy az anyagfelhasználás összetételének változásában tartós tendenciának kell tekinteni azt, hogy

— intenzíven tovább folytatódik a faanyag takarékosság érdekében kifejtett műszaki-technológiai tevékenység,
— a műanyagok felhasználási üteme a jövőben meghaladja a termelésnövekedés ütemét,
— fokozódik a bútortermeléshez az újabb és újabb anyagok felhasználásának kiterjesztése,
— növekszik a termékekben megtestesült holtmunka részaránya,
— dinamikusan nő az agglomerált lapok felhasználása,
— a természetes állapotú faanyagok szükséglete nagyobb mértékben követi a hazai kitermelésű faválasztékot, és a bútoripari alapanyagokon belül arányában fokozatosan csökken a természetes állapotú faanyag,
— a bútoripar kapcsolata mind szorosabb lesz az elsődleges faiparral és magasabbfokú féltermék, méretreszabott és megmunkált bútoralkatrész áll majd a bútoripar rendelkezésére.

A felsorolt általános célkitűzések után röviden kívánom bemutatni az egyes, legfontosabb anyagcsoportokban előirányzott változásokat, amelyek az 1975—80. közötti időszakra vonatkoznak:

Fenyő fűrészáru

Az országos fenyő fűrészáru felhasználásból a bútoripar részesedése évek óta 6—7% körül alakult. Az 1976. január 1-től életbelépő árváltozás megteremti az érdekeltséget a hazai lágy lombos fák felhasználásának irányába, amelyhez igen jól kapcsolódik a kárpitozott bútoroknál uralkodóvá váló új formairányzat. Ezek figyelembevételével 1980-ra csak 86 ezer m^3 fenyő fűrészáru felhasználással számolunk, amely 12%-kal kevesebb, mint az 1975. évi.

Lombos fűrészáru

A lombos fűrészáru szükséglet 1975 és 1980 között mintegy 48%-os emelkedést mutat és 1980-ra eléri a 170 ezer m^3-t. A szükségleten belül mintegy 10—12 fafaj iránt eltérő mértékű az igény. Fő célkitűzés, hogy a bútoripar felhasználása közelítse a rendelkezésre álló faállományt. A legnagyobb probléma a bükk fűrészáru szükséglet kielégítésében mutatkozik. Ennek nagysága évi 90—100 ezer m^3 körül helyezkedik el. A bükk fűrészáru után az akác és a nyár fűrészáru képezi a legnagyobb volument, évi 20—25 ezer m^3 nagyságrendben. 8—10 ezer m^3 körül alakul a tölgy, kőris igény, míg a többi lombosfából csak néhány ezer m^3 évi felhasználás mutatkozik. Az akác fűrészárunak nagyobb mértékben való bevitele a bútorgyártásba reális célkitűzés, ezt alátámasztják az idevonatkozó kutatások és az üzemszerű kísérletek eredményei. A további kísérletek folyamatban vannak, a szárításra és egyéb hidrotermikus kezelésre vonatkozóan. A feldolgozó vállalatoknál a csiszolási és felületkezelési technológia is eltér a bükk fűrészáru megmunkálástól. Az akác fűrészáru felhasználását segíti elő továbbá az a pályázat, amelyet a mezőgazdasági és élelmezésügyi és a könnyűipari miniszterek írtak ki. Számolunk ennek ösztönző hatásával, amelynek eredményeként a nagyobb üzemekben el lehet érni az évi 5—8 ezer m^3 felhasználást, illetve feldolgozást. A modern bútorok formai és szerkezeti kialakításánál — mivel a faanyagtakarékosságra való célkitűzés érvényesül — a termékekhez már viszonylag kis szelvényméretű és rövid alkatrészek szükségesek. A kisebb alkatrészméretek lehetőséget nyújtanak arra, hogy kevésbé értékes rönkökből körültekintő manipuláció mellett jó minőségű alkatrészek legyenek gyárthatók, s ez ugyancsak indokolja az elsődleges faiparban az alkatrészgyártás meghonosodását.

Új választékot jelent a nyír fűrészáru, amelynek szállítását a Szovjetunió kismértékben megkezdte részünkre. Ez elsősorban a bükk fűrészáru kiváltását szolgálja főleg az ülőbútorgyártásban.

A lágy lombos termékek fokozott bútoripari felhasználására vonatkozó korábbi célkitűzések eddig nem realizálódtak, annak ellenére, hogy ennek fontosságát és népgazdasági jelentőségét minden korábbi tanulmány és koncepció kihangsúlyozta. Az elmaradás oka a feldolgozó iparban jelentkező magasabb élőmunkával és a fenyő faanyaghoz képest kedvezőtlenebb paramétereken kívül az árviszonyokban keresendő.

A sorrakerülő termelői árrendezés során a két fafaj közötti árkülönbség növekszik, ennek mértéke azonban még mindig kevéssé ösztönző a nyár fűrészáru feldolgozásra.

Faforgácslap

Az agglomerált lapok csoportján belül legjelentősebb a faforgácslap szükséglet, amely az elkövetkező öt év alatt 57%-os növekedést mutat és 1980-ra eléri a 162—165 ezer m^3-t. Emellett vesszük figyelembe a könnyűiparhoz tartozó üzemek évi 40 ezer m^3 pozdorjalap felhasználását is.

Az anyagstruktúra átalakulása, az agglomerált lapok iránti dinamikusabb növekedés többirányú gyártmány és technológia fejlesztés együttes összefüggésén keresztül is bemutatható. Az agglomerált lapok széles körű felhasználása hosszabb időszak célkitűzésének tekinthető. Gazdasági eredménye közül a legfontosabbak:

— csökkenti a természetes faanyag felhasználást,
— célszerű technológia megválasztásával a korpusz bútor gyártás mechanizálható, illetve automatizálható,

— oldható szerkezeti kötések alkalmazásával lehetővé válik a szétszerelt bútorok forgalmazásának megvalósítása,
— alacsonyabb értékű fanyersanyag forrásokból olyan minőségű féltermék áll a bútorgyártás rendelkezésére, amely több vonatkozásban az összehangolt műszaki fejlesztések realizálásának alapja.

Hazánkban a forgácslap gyártás területén elért, elismerésre méltó eredmények mellett a feldolgozó iparágak oldaláról az alábbi kérdések, illetve igények vetődnek fel:

— tovább növelni a faforgácslap gyártás kapacitását, s egyben a termék minőségét olyan színvonalra javítani, hogy az összefüggésben legyen a bútoriparban megvalósított technikai színvonallal,
— szükséges növelni a vastagsági méretválasztékot 5—19 mm vastagság között, a felületi finomságot és a minőségjavítást eredményező, egyéb paraméterek szigorítását,
— számítások és nemzetközi tapasztalatok már alátámasztják, hogy a gyártó művekben gazdaságosabb a lapok felületkezelése, ennek megvalósítása növeli a késztermék választékot (pl. laminálás kiterjesztése, alapozó kittel való felületi bevonás stb.),
— a formai egyhangúság feloldásához igényként jelentkezik az idompréselt forgácslapok gyártásbavétele, amely asztalok, közületi bútorok, bizonyos értelemben ülőbútorokhoz használható fel,
— a termelési együttműködés továbbfejlesztése során reális célkitűzésként fogalmazható meg a méretreszabott, egységrakatokban való szállítás, amely az anyagmozgatás gépesítését és gyorsítását eredményezi.

Felületborító anyagok

Bútorgyártáson belül mindinkább nő a felületborító anyagok jelentősége. Elsősorban a választékbővítés és a formai-esztétikai igények kielégítésében van jelentőségük. Megítélésünk szerint alapvetően három megoldás párhuzamos alkalmazása adja a kívánt eredményt, úgy mint:

— természetes furnérok alkalmazása,
— papírbázisú és műanyagfóliák használata,
— pigmentlakkok elterjedése.

Megítélésünk szerint az olcsóbb árfekvésű bútorok csoportjában nagyobb mértékben elterjeszthető a fóliák használata. Ugyanakkor a piaci igények növekedésével a stíl és stilizált bútoroknál megnövekszik a jobb minőségű furnérok használata. A természetes furnéroknál enyhe mértékben, öt év alatt mintegy 26%-os nagyságrendben számolunk a szükséglet emelkedésével és 1930-ra 31 millió m^2 furnér igény jelentkezik. Következetesen kívánjuk megvalósítani a termékek esztétikai színvonalának növelését, amelyen belül elsők között foglal helyet a borító furnérok minősége. Úgy ítélem meg, hogy e kérdést nem lehet globálisan áttekinteni, részleteiben kell a két szakágazatnak foglalkozni a rendelkezésre álló késelési rönkök összetételével és az abból késelhető furnérok választékának egybevetésével az igények oldaláról. Továbbra sem lehet figyelmen kívül hagyni a választék biztosításához szükséges furnér importot, amely eléri az évi 5—6 millió m^2-t.

Figyelembe véve azt is, hogy a bútortermelés a belföldi igények mellett exportpiacot is kielégít, az ezekhez való rugalmas alkalmazkodás lehetővé teszi a többféle felületborító anyagok párhuzamos alkalmazását hosszabb időszakon keresztül.

Alapvetően tehát két fő irányzatot lehet meghatározni: az olcsóbb árfekvésű, magas tömegszerűséggel gyártott bútoroknál a furnérhelyettesítés valamelyik élő változatának a tartós alkalmazását és a stilizált bútoroknál, magasabb minőségű szobabútoroknál a jobb minőségű, természetes furnérok használatát. Emellett az elkövetkező időszakban helyet kap a már alkalmazásba vett felületnemesítés, például erezetnyomás és színes pigment felületkezelés. Az újabb erezetnyomási kísérletek azt igazolják, hogy hordozó furnérként megfelel az egységes színtónusú fafajok bármelyike.

Az anyagstruktúra átalakulással szoros kapcsolatban van a kárpitozott ülő és fekvőbútorok részarányának növekedése, amely már 1980-ra az össz bútortermelésnek 32—36%-a lesz. E termékcsoportban céltudatos gyártmányfejlesztéssel leghamarabb lehet érvényre juttatni a bútor divatcikk jellegének kibontakozását, amely a csereidő rövidülését eredményezi. Ez pedig lehetőséget nyújt az ipari célra kevésbé alkalmas fafajok széles körű felhasználására, a szerkezeti és kárpitozó műanyagok (lágy és rideg habpalástok, lágyhabok stb.) elterjesztésére.

A felületkezelő anyagok összetételében is átalakulással számolunk. Ehhez azonban gyorsabb ütemben kell fejleszteni a vegyipar idetartozó szakágait, és nem utolsósorban céltudatosabban formálni a fogyasztói igényeket, a lakáskultúra újabb irányzatával összefüggésben. A poliészter és nitrólakk, amely a felületkezelésben még uralkodó, helyét a különféle savrakeményedő, poliuretán, egyéb lakkok és különféle zománcok kell, hogy felváltsák. Így a nagymérvű választéki összetétel mellett közel kétszeres volumenigény jelentkezik.

A műanyagok jövőbeni alkalmazására a koncepciók és OMFB tanulmányok egyértelmű állásfoglalást tartalmaznak. Ezek időbeni realizálását befolyásolja és késlelteti a viágpiacon végbement árváltozás és árarány eltolódás. A műanyagok felhasználásának, fokozásának élő indokai továbbra is megvannak (például a fanyersanyag helyettesítés, illetve kiváltás, az élőmunkaerő korlátja, a kárpitozott bútorok részarányának növekedése stb.).

A jelenlegi helyzetben reális megítélésnek mutatkozik, ha az 1975—1980 között

a technológiai vegyianyagokból 1,3-szoros,
szerkezeti és egyéb műanyagokból 1,8-szoros

többlet felhasználással számolunk. Ahhoz azonban, hogy a bútoripar ilyen irányú igénye kielégítésre kerüljön, mint mondottam, a vegyiparral való kapcsolatot növelni kell, különösen a lakkipar, a lágyhabgyártás, a ragasztóanyag gyártás területén. Emellett számos feladatot kell a bútoriparban is megoldani, vagyis meg kell teremteni a műanyagfelhasználás személyi és tárgyi feltételeit. Új igényként jelenik meg a bútorcsomagoló zsugorfólia, amelynek kielégítéséhez az olefin program már alapot teremt.

*

E rövid előadás keretében csak vázlatosan lehetett bemutatnom az anyagösszetétel változást befolyásoló tényezőket és a változás legfontosabb területeit. Figyelembe véve, hogy az elhangzott előadások is zömében a természetes faanyagokkal összefüggő kérdések körül helyezkedtek el, befejezésül a bútoripar és az elsődleges faipar együttműködés-növelésének jelentőségéről kívánok szólni.

Úgy gondolom, hogy a tisztelt Hallgatók többsége is elismeri, hogy a fafeldolgozás, a bútorgyártás és a bútorkereskedelem egy összefüggő vertikális folyamatot képez, amely lényegében a fakitermeléstől a késztermléknek a lakásban való elhelyezéséig tart. Szükségesnek tartom, hogy célkitűzéseink minél szélesebb körben kerüljenek megvitatásra és az egyes szakágazatok műszaki-

anyagi bázisait a további tervidőszakban összehangoltan valósítsuk meg. Emellett jusson érvényre az a társadalmi elvárás, hogy a hazai faállományt racionálisan használjuk fel, az alacsonyabb választékból készüljenek értékesebb féltermékek és egységesen dolgozzunk azon célkitűzés megvalósításán is, amely a bútoripar magasabbfokú féltermék igényét hivatott kielégíteni.

HERNECZKI ISTVÁN

Az ágazat mint gazdasági rendszer és modellezése

Ahhoz, hogy a fagazdasági folyamatok modellezési lehetőségeit feltárjuk, szükséges meghatározott rendezőelv szerint, az ágazatnak mint gazdasági rendszernek a struktúráját kialakítani. A fagazdasági folyamatok rendszerbefoglalásához tanulmányoznunk kell a tevékenység

— reálfolyamatát, majd a
— pénzügyi folyamatát.

A reálfolyamat tanulmányozása történhet

— a termékutak alapján,
— a technológiai ismérv szerint és
— szervezetek szerint.

A termékutas vizsgálatnál a nyersanyagból kiindulva nyomon követjük a közbenső és késztermékek útját, a termelés kezdetétől a felhasználásig. Ez a vizsgálódási mód a legalkalmasabb a tevékenység összefüggésvizsgálatára.

A reálfolyamat termékutas tanulmányozása az erdőgazdálkodás rendszerében egyszerűbb, a fafeldolgozás területén már összetett feladat, egyrészt a sokféle termék, másrészt a termékek helyettesíthetősége miatt. Ezért célszerű volt megvizsgálni a technológiai rendező elv szerinti (mechanikai megmunkálás, vegyi eljárás, vegyes eljárás) rendszerképzést is.

A pénzügyi folyamat vizsgálatakor kiemelt jelentősége van az árrendszernek és a költségstruktúrának, mert a pénzügyi kapcsolatot ezeken keresztül lehet csatlakoztatni a reálfolyamathoz.

A pénzügyi és a reálfolyamatok összevonásával teremtjük meg az ágazati modell elkészítésének az alapját.

Attól függően, hogy milyen típusú vizsgálatot akarunk végezni, különböző modelleket készíthetünk. A modelltípusok vonatkozhatnak

— a fagazdaság működése összefüggéseinek elemző feltárására,
— középtávú ágazati terv készítéséhez különböző tervváltozatok kidolgozására,
— a közgazdasági szabályozók hatásának elemzésére,
— meghatározott gazdaságpolitika kialakítása érdekében végzett vizsgálatra stb.

DR. TUSA GÁBOR

Faanyaghasznosításunk hatékonyságának növelése a fatermék felhasználási szerkezet racionalizálása utján

Az előadás keretei között természetszerűleg a kérdéscsoport néhány aspektusát is csak vázlatosan tudom körvonalazni; vizsgálni kívánom azt, hogy mi a jelentősége a szerkezet racionalizálásnak népgazdasági szinten, ezt követően, értékelni, hogy mennyiben rendelkezünk struktúra fejlesztésre ösztönző mechanizmus elemekkel jelenleg és előreláthatólag a következő tervidőszak folyamán, végül termelési-, termékszerkezetünk racionalizálása során megoldandó feladatokat igyekszem felvázolni.

1. A világgazdaság jelenségei folyamatosan módosítják a gazdasági szerkezetünkről kialakult értékrendet. Bármikor, bárhol kívánatos gazdasági szerkezet nem létezik. A struktúra átalakulása a fejlődés állandó jelensége. A gazdasági szerkezetnek mindig változnia kell ahhoz, hogy a nemzeti jövedelem tartósan és kedvező ütemben növekedjék. A struktúra átalakítás nem cél, hanem eszköz: a gazdaság fejlesztésének eszköze.

A gazdasági struktúrát a hatékonyság alapján lehet értékelni; az a gazdasági szerkezet tekinthető hatékonynak, amelyik

— az elfogadott társadalmi követelmények teljesülése mellett,
— a gazdasági erőforrások optimális elosztását és
— a nemzeti jövedelem optimális növekedését tartósan biztosítja.

A gazdasági növekedés és a struktúraváltozás összefüggése szoros és kölcsönös. A növekedést mindig kíséri a struktúraváltozás, minél gyorsabb a növekedés, annál gyorsabb a struktúraváltozás és megfordítva, a mérsékelt ütemű növekedés általában együtt jár a struktúra lassú változásával. Következik ez elsősorban abból, hogy a struktúra átalakulásában a műszaki fejlődés mértéke, tehát a növekedés ütemét meghatározó erőforrások felhasználásának hatékonysági foka tükröződik.

A kivitel szerkezetének változása, hazánkhoz hasonló kisebb országokban, bizonyos mértékig tükrözi az ország gazdaságának fejlettségi fokát, mert hiszen a nyílt gazdaságban a külkereskedelem és a népgazdaság szerkezetének változásai igen erőteljesen és közvetlenül hatnak egymásra. Külkereskedelmi struktúránk a múltban úgy alakult, hogy exportunk kevésbé tőkeigényes, viszont jóval munkaigényesebb volt, mint importunk. Egyenlegben tehát, árukban megtestesülve, sok munkát exportálunk tőkemegtakarításért cserébe. Ez a strukturális sajátosság jól szolgálta a gazdasági növekedést annak múltbeli feltételei között, de fékező hatású lenne a jövő körülményei között. Külgazdaság-politikánknak a gazdaságpolitikával összefonódva tehát arra kell irányulnia, hogy a termelési- és a külkereskedelmi struktúránk egyidejű változtatásával mind nagyobb tőke- és munkaerőmegtakarítást érjünk el.

A nyersanyag- és alapanyagtermelő ágazatok termelése az egész KGST körzetben mind kevésbé képes fedezni a feldolgozó ipar növekvő szükségleteit. Az a törekvés, hogy a kitermelt anyagokat mind magasabb fokon dolgozzuk fel — valamennyi KGST országban — feszültséget okoz az alapanyagbázis és a feldolgozóipar között; a kitermelő és a feldolgozó iparágak közötti aránytalanságok abban nyilvánulnak meg, hogy az anyagok és félgyártmányok kínálata elmarad az importigények mögött.

Népgazdaságunk tervezett mértékű fejlesztéséhez nélkülözhetetlenül szükségünk van a tőkés viszonylatból származó import növelésére; a tőkés külkereskedelmi forgalom céltudatos növelése, gazdaságunk számára, ezért bír alapvető jelentőséggel. Ez a növekvő import csak növekvő mértékű (és ezenfelül még a cserearányromlásra is fedezetet nyújtó) exporttal egyenlíthető ki. Azonban nem egyszerűen a kivitel növelésére van szükség, az előttünk álló feladatok nehézségét fokozza az, hogy a tőkés piacokon — a kiéleződött versenyhelyzet miatt egyre inkább — a nyersanyagokon kívül, növekvő mértékben, korszerű, emellett árban is fokozottan versenyképes félkész- és késztermékek értékesítésére nyílik csak lehetőség.

Igazán versenyképes gyártmányunk pedig kevés van, sok a nem gazdaságos — nem a nemzetközi munkamegosztás előnyei miatt, hanem a devizaszerzés érdekében bonyolított — exportunk. Termelésünk műszaki-gazdasági kultúrája még nem zárkózott fel a fejlett európai országokéhoz. Ez annál inkább is káros, mivel gazdasági fejlődésünk feltétele az, hogy feldolgozó ipari termelésünk jelentős részét külföldön értékesítsük.

A növekedés intenzív jellege a gyártmány-, ill. a gyártmánycsoport struktúra dinamikus korszerűsítését, fejlesztését igényli. Ez, a korábbi extenzív növekedési időszakkal szemben (amikor a termelési és a gyártmánystruktúra bővítése és szélesítése volt szinte kizárólagosan a jellemző) azt jelenti, hogy több területen a struktúra szűkítésének a feladatát kell megoldanunk. Ennek megfelelően a növekedés szerves részét kell képezze bizonyos gyártmányok, gyártmánycsoportok termelésének csökkentése (határesetben a megszüntetése), az általuk lekötött munkaerőknek és eszközöknek a korszerűbb, újabb, gazdaságosabb tevékenységi körökre történő tervszerű átcsoportosítása.

Összefoglalva (az eddigieket): a strukturális változások eredménye, egyúttal a további fejlődés kiindulópontja az, hogy csökkentsük a kevésbé hatékony ágazatok termelését, viszont növeljük a termelést, ezzel együtt az exportot a gazdaságilag hatékony termelési ágakban. Az export növelésének előfeltételeként korszerű termelési, gazdaságos, versenyképes termékszerkezetet kell kifejlesztenünk. A termelési szerkezet ilyen irányú átalakítása (az export-bázis létrehozásán túlmenően) a termelési hatékonyság növelésének, ezen keresztül gazdasági fejlődésünk dinamikájának is előfeltételét képezi. Belátható, hogy termelési szerkezetünk gazdaságos átalakításának üteme haladásunkat alapvetően behatároló tényező, így tehát a termelési szerkezet, az export szerkezet, a hatékonyság (ezen belül, többek között, az alapanyagfelhasználási szerkezet) javításának gyorsítása kimagasló fontosságú követelményt képez.

2. A technikai, technológiai színvonal nemzetközi fejlődését lassan követjük, a vállalaton belüli termékstruktúra fejlődése lassú, a korszerűtlen gyártmányok termelését nehezen hagyjuk abba, sokáig tart az új termékek bevezetése (általában mindenféle fejlesztés időigénye túl nagy, vagyis az időtényező nem játszik megfelelő szerepet a vállalati gazdálkodásban), termékösszetételünk túlzottan széles, nem elég specializált, nem kielégítő a hazai- és a nemzetközi szakosítás mértéke, így a kooperáció foka sem, a magas minőségű, korszerű termékek viszonylag kis hányada kedvezőtlenül befolyásolja az anyagfelhasználás alakulását, a nem, vagy kevésbé gazdaságos termelés alig cserélődik fel a gazdaságosabbal stb., stb. A felismerésben nincs hiány. A negatívumok tehát nem a helyzetfelismerés hiányából, hanem:

— alapvetően a termelési- és külkereskedelmi struktúránk nehézkességéből származnak; vannak ezenkívül természetesen
— objektív akadályok is (de sok esetben úgy tűnik, mintha ezeket az akadályokat a lehetségesnél lassabban tudnánk leküzdeni).

Mi lehet az oka annak, hogy lehetőségeinket nem használjuk ki? Véleményem szerint a korszerűbb termelési- és termékszerkezet kialakításának egyik alapvető akadályát az képezi, hogy jelenlegi mechanizmusunkban nincs semmi, ami ösztönözze a vállalatokat a szerkezet változtatására. Nézzük ezt közelebbről:

— Az árképzés jelenlegi rendszere nem ösztönöz korszerű termékek gyártására; a vállalatok fejlesztési céljaikat elsősorban aszerint bírálják el, hogy miként hatnak azok a vállalat nyereségére. A nyereség azonban csak akkor tájékoztathatná a vállalatokat a fejlesztés tényleges hatékonyságát illetően, ha mértéke a hatékonyság javulásával együtt változna. Ehhez pedig nemcsak az volna szükséges, hogy a jobb minőségű és korszerűbb termék nagyobb nyereséget hozzon a termelőnek, de az is, hogy a rosszabb minőségű, korszerűtlen termék előállítása, forgalmazása ezzel ellentétes következményekkel járjon, vagyis ne hozzon nyereséget a termelőnek és ne legyen érdeke az ilyen termék megvásárlása a felhasználónak sem. Árrendszerünkben ez a követelmény nem érvényesül, az árak nyereségtartalma nem fejezi ki az egyes termékek közötti hatékonyságkülönbségeket; az árrendszer tehát nem jutalmazza a műszaki színvonal fejlesztésére irányuló erőfeszítéseket; a jelenlegi feltételek mellett az árstabilitásnak áruszerkezet-konzerváló jellege van.
— A dotációk, árkiegészítések, az egész jelenlegi támogatási rendszer nagymértékben járul hozzá a nem gazdaságos termelés fenntartásához, pénzügyi hidakkal semlegesíti a műszaki színvonalban fennálló különbségeket (esetenként a világpiac számára már elavultnak minősülő termék előállítása nagyobb támogatást élvez, mint a korszerű, keresett terméké).
— Devizagazdálkodási okokból nincs importverseny, tehát ez sem kényszeríti a vállalatokat termékkorszerűsítésre.
— A részesedési alap tekintetében érthető kiegyenlítettségre való törekvés (a két alap összekapcsolása folytán) a fejlesztési alapoknál is kiegyenlítettséget eredményez.
— A nyereség kötelező kettéosztása akadályozza a támogatások csökkentését is, mert ez közvetlenül befolyásolná a személyi jövedelmek alakulását.
— Az élőmunka költsége viszonylag alacsony, nehezíti az élőmunka helyettesítését gépi munkával stb., stb.

A változó körülmények egyre inkább megkövetelik gazdasági szerkezetünk alkalmazkodó képességének javítását, mégpedig jóval eredményesebben, mint az elmúlt években. Társadalmi-termelési viszonyaink olyan változásra szorulnak, hogy a gazdaságirányítás és a gazdasági gyakorlat minden területén jobban biztosítsák az össztársadalmi érdek érvényesülését. Ilyen változást csak megfelelő gazdaságpolitika hozhat létre; a gyártmány-specializáció, a gyártmány-korszerűsítés, a termelési szerkezet dinamikusabb változtatásához a műszaki fejlődést jobban szolgáló irányítási-, szervezési-rendszer kell.

A műszaki színvonal összetett fogalom; magában foglalja

— egyrészt a termelés műszaki színvonalát (tehát a termelés szervezettségét, koncentráltságát, specializáltságát, a termelési berendezések és eljárások fejlettségét, a kutatási tevékenység mértékét és hatékonyságát, a termelés műszaki kultúráját, a termelők szakmai képzettségét stb.),
— másrészt a termékek műszaki színvonalát (korszerűségüket, adott használati célra való alkalmazhatóságukat stb.).

A műszaki színvonal fejlesztésének eredményeként bővül, diverzifikálódik az előállított termékek választéka (az eredetileg „homogén" termékek különböző használati tulajdonságokkal bíró választékokra válnak szét — bútoripari-, épí-

tőipari- faforgácslap — mert csak az egyes felhasználási területek differenciált követelményeinek figyelembevételével kialakított speciális gyártmányjellemzőkkel lehet egy-egy végtermék vonatkozásában az optimális haszonhatást a legkisebb szükséges, tehát minimális ráfordítással biztosítani), javul a termékek minősége, ugyanakkor csökken az egységnyi termék előállítására fordított társadalmi munka mennyisége is. A fejlesztési tevékenység összetett feladat; a fejlesztés dinamikáját (ez könnyen belátható) nem az egyes speciális szabályozóelemek, hanem összefüggéseiben az egész gazdálkodási rendszer határozza meg.

A műszaki színvonal fejlesztés csak hosszabb időszak alatt kibontakoztatható folyamata (ezen túlmenően) a szabályozórendszer stabilitását is igényli. A szabályozórendszer akkor tekinthető stabilnak, ha az irányítás alkalmazkodik a változó körülményekhez és így lehetővé teszi a vállalatok számára azt, hogy folyamatosan figyelembe vegyék a környezet mozgását és időben tudjanak reagálni arra.

Szabályozórendszerünk ismert irányú fejlesztése (a következő tervidőszakban) erősíti az ösztönzést a gazdaságosabb, korszerűbb termékszerkezet kialakítására:

— a termelői árrendezés, az áremelkedések továbbgyűrűztetése növeli a felhasználók költségét, csökkenti a nyereséget, tehát valóságos jövedelemátrendeződésre kerül sor;
— az a körülmény, hogy megszűnik a nyereség kötelező kettéosztása egyrészt azzal jár, hogy a támogatások megvonása nem érinti a dolgozók személyes érdekeit, így a támogatások megvonásával sokkal erőteljesebben lehet befolyásolni a nem gazdaságos termelés visszaszorítását; másrészt
— a részesedési alapképzés erőteljes progresszivitású adója (mert a bérek 12—14 százalékánál magasabb részesedési alap képzése — a jelenlegi körülmények között — nem látszik kívánatosnak) egyértelműen juttatja kifejezésre azt, hogy a rövidebb távú és a perspektivikus fejlesztéshez fűződő érdekek egymást kölcsönösen korlátozzák;
— az a körülmény, hogy a nyereségszint (népgazdasági átlagban) 25—30 százalékkal csökken, lehetővé teszi az átlagos nyereségcentralizáció (a nyereségadó) 5—6 százalékos csökkentését, ily módon fokozódik a költségek csökkentéséhez, a nyereség, a jövedelmezőség növeléséhez fűződő érdekeltség intenzitása;
— a kisebb nyereségű vállalatoknak nyereségük nagyobb hányadát kell felhasználni részesedési célra, így növekedni fog azoknak a vállalatoknak a száma, amelyek a nyereségből minimálisan, vagy egyáltalán nem képeznek fejlesztési alapot; a jövedelmezőség függvényében tehát a mainál nagyobb differenciálódás várható a fejlesztési alapok nagyságrendjében, ami pedig erősítheti a szabályozás szelektáló, növekedést befolyásoló szerepét;
— a tartalékalapképzés és felhasználás rugalmasabbá, a konjunkturális változásokra érzékenyen reagáló nyereség ingadozásainak kiegyenlítésére, a dinamikus fejlődés feltételeinek biztosítására alkalmasabbá válik;
— sor kerül a technikai forradalom eredményeinek alkalmazását gátló amortizációs rendszer korszerűsítésére, bizonyos feltételek mellett a gyorsított leírás lehetőségének igénybevételére is stb., stb.

Minden feladatot felölelő gazdaságpolitikai koncepció kialakítására természetesen nincs lehetőség, de nincs is szükség; meg kell találni az adott időszakban, az adott körülmények között előttünk álló fő feladatokat, a döntő láncszemeket, amelyek megragadásával az adott helyzetben lehetséges leggyorsabb ha-

ladást lehet biztosítani. A következő tervidőszak gazdaságpolitikai terve — amint azt már a szabályozórendszer vázlatos elemzése alapján is megállapíthatjuk — a fejlődés egyik döntő láncszemének (és az ehhez vezető utak) népgazdasági szerkezetük dinamikusabb fejlesztését, gyorsabb ütemű átalakítását tekinti.

3. A gazdaságos termékszerkezet kialakítása olyan feladat, amelynek fontosságáról, halaszthatatlan voltáról ma már senkit sem kell meggyőzni, célszerű így azzal foglalkozni, hogy miként kell átalakítani a szerkezetet.

A struktúra javítása céljából a vállalatok rangsorolják a termékeiket:

— a veszteséges gyártmányok csoportjába sorolják azokat, amelyeknél a termék ára a változó költségek közelében helyezkedik el (azaz a vállalat fix költségeiből semmit, vagy csak keveset fedez a termék),
— viszonylag veszteséges (veszteség gyanús) az a termék, amelynél a fedezetviselő képesség a vállalati átlag alatt van (amelyik tehát nem járul hozzá kellő mértékben a fix költségek fedezéséhez); ezeknek a termékeknek az elhagyása azonban azt eredményezi, hogy a megmaradó termékeknek kell a fix költségeket viselni, így újabb termékek kerülnek a veszteséggyanús sávba; végül
— gazdaságos terméknek azok minősülnek, melyeknek eladási ára a vállalati átlagot meghaladó mértékben tartalmaz fedezetet.

Egyrészt azonban azért, mert

— költségszámítási módszereink hiányosságai miatt az önköltség, továbbá az (alapvetően a pénz értékállandóságára irányuló törekvés és a belföldi áremelések elleni küzdelem miatt megmerevített),
— ár, ily módon (az önköltséggel és az árral összefüggésben) a nyereség „bizonytalan" kategóriáknak minősülnek,

a termékek ilyen rangsorolása nem alkalmas a jövőben kialakítandó termékszerkezet meghatározására. Az ilyen ismérvek alapján történő rangsorolás egyébként

— eleve feltételezi azt is, hogy a termékstruktúra túlnyomó része gazdaságos (ugyanis csak ebben az esetben van reális lehetőség arra, hogy a struktúrát a nem gazdaságos termelés megszüntetésével változtassuk), de ezzel a módszerrel
— nem kapunk (nem is keresünk) semmiféle választ arra, hogy a nem gazdaságos termékek helyett mit gyártsunk. Ilyen információk csak rövid távú intézkedéseket tesznek lehetővé (lényegében az éves termelési program nyereség szerinti optimálására alkalmasak); az ilyen módon nyert információ nyújtotta képben nem jelenik meg a jövő, a várható változások, tehát ez az információ nem szolgáltat bázist hatásos struktúraváltoztató intézkedésekhez.

A struktúra átalakítás ugyanis sohasem rövid távú feladat. Akkor járunk el helyesen, ha a gyártmánystruktúrát hosszú távra alakítjuk ki, tehát, ha van termékstratégiánk. A termékstruktúra meghatározása stratégiai döntés, a globális vállalati stratégiának ez az egyik legfontosabb része.

A gazdaságos termékstruktúra fogalmához szorosan kapcsolódik a versenyképesség kritériuma. Egészen tágan értelmezve, termékeink — a kompetitív termékek körében — csak akkor lehetnek (a konjunkturális változásoktól függetlenül) gazdaságosak, ha azok (műszaki-gazdasági mutatóikat tekintve) versenyképesen állíthatók elő. Melyek azok a feltételek (a teljesség igénye nélkül), amelyek eldöntik, hogy egy-egy termék miért versenyképes?

— a versenyképesség általában nehezen biztosítható, ha az egyes termelők között a termelési volumenben nagymérvű eltérések vannak; ebben az esetben ugyanis az alkalmazott technológiák, a mechanizálás, automatizálás foka már annyira eltérő lehet, hogy eleve lehetetlenné teszi azonos termelékenység, gazdasági hatékonyság elérését. A most belépett szombathelyi, a folyamatban levő vásárosnaményi forgácslap-üzemek, a szombathelyi laminálógépsor, a legújabban létesített hárosi- és szegedi furnér-üzemek azonos nagyságrendű gyártmányvolumen realizálására képesek, mint e termékek fő piacain szereplő, azokat uraló termelők (hosszú távon — véleményem szerint — károsnak ítélhető minden olyan akció, ami másutt már nagy tömegben előállított termék közepes mennyiségű hazai termelésére irányul);
— a termelés tömegszerűségéhez kapcsolódó versenyképesség javítása megköveteli a választék szűkítését és a specializáció fokozását, ez viszont részvételünket a szocialista nemzetközi munkamegosztásban (nyitottnak látszik ez az út akkor, ha a felek null szaldóra törekszenek, tehát, ha egyik fél sem akar túlsúlyba kerülni szállításaival);
— versenyképes lehet az a termék, amelynek előállítása hazai természeti erőforrásainkhoz (erdőink élőfakészletéhez) kapcsolódik;
— megteremthetik a versenyképesség feltételeit nagy gyakorlattal, hagyományokkal, technikai kultúrával rendelkező, különlegesen képzett kollektívák stb.

Bár a termékstruktúra hosszú távú kialakításánál egyrészt a — műszaki-gazdasági prognosztika eszközeivel — a nemzetközi termékfelhasználási szerkezet, másrészt a — matematikai modellezés útján biztosítható alternatívákra alapozott — szükségletváltozatok elemző értékelését is el kell végezzük, első lépésként mégis a meglevő termékszükségletünket kell vizsgálnunk abból a szempontból, hogy versenyképes lehet-e a változó körülmények között is?!

Nagyszámú technológia, termékkonstrukció fejlesztéséhez, vagy csak átlagos szinten tartásához is igen nagy szellemi kapacitásra van szükség. Az első, a durva szűrés tehát választékszerkezetünk szűkítésére kell irányuljon. Meg kell határozni azt a minimális volument, az alsó határértékét annak, amit egy-egy termékcsoport (a következő távlati tervperiódusban) — a volumen kritérium alapján — el kell érjen ahhoz, hogy stratégiai terméknek legyen minősíthető. Természetesen nem kizárt az, hogy a volumen-kritériumok nem teljesülnek, mégis lehetséges gazdaságos termelés (így pl. a cser-, akác „tartalék"-készletek bázisán), ezekben az esetekben azonban világosan meg kell határoznunk azokat a körülményeket, amelyek a versenyképes méretektől, szériáktól való eltérést indokolják.

Ezt követően (a második lépésben) műszaki-gazdaságossági kritériumok alapján azt vizsgáljuk, hogy a kiválasztott termékek paraméterei miként állják a versenyt a potenciális belső- és külső piacok termelőinek gyártmányaival összehasonlítva. A korszerűség garancia lehet arra, hogy a nyereség tartósan realizálható lesz:

— korszerűnek minősül a termék, ha anyagtartalma kisebb (a tudomány és a technika jelentős változásokat eredményez ezen a területen, a felhasznált nyersanyagmennyiségből ma sokkal több végterméket állítanak elő, mint korábban), ha kevésbé értékes nyersanyagokból állítható elő, ha a használati érték: ráfordítás aránya jobb, ha több piacon értékesíthető stb., és
— korszerű a termelő-berendezés, ha ugyanannyi élőmunkával több termék előállítását teszi lehetővé, ha kapacitása konvertálható, ha üzemeltetéséhez több magasan kvalifikált munka szükséges stb.

Már a volumen, majd a műszaki és gazdaságossági kritériumok alapján végzett rostálás után — úgy tűnik, viszonylag könnyen — meghatározható az, hogy hosszú távon mit nem érdemes gyártani, fejleszteni. Sokkal nehezebb kijelölni azokat a termékeket, amelyeknek a fejlesztése indokolt, amelyeknek a termelésére érdemes berendezkedni. Az kézenfekvő, hogy a népgazdaság távlati fejlesztési koncepcióiban rögzített fejlesztési célkitűzésekhez kell kapcsolódni, ahhoz azonban, hogy az egyes területeken a valóságos lehetőségeket sokoldalúan, széleskörűen értékelhessük, rangsorolhassuk (vagyis a döntések előkészítéséhez), megalapozott alternatív prognózisokra, (csak matematikai modellezés útján biztosítható igényes információs anyagra); a fejlesztési variánsok sorozatának vizsgálatára, elemzésére van szükség.

Az elvégzendő (már magában csak a döntés előkészítéséhez szükséges) munka — amint az érzékelhető — nagy volumenű és olyan jellegű, hogy annak sikeres megoldására a hagyományos vállalati szervezet kevéssé alkalmas; a sokrétű kooperáció, az átfogó, nagy volumenű információs anyag biztosítása (a szolgálati utak betartásával együttjáró késedelem nélkül) csak termékfejlesztő-csoportok, a hierarchikus szakterületről kiválasztott team-ok kialakítása útján látszik megoldhatónak.

A stratégiai termékstruktúra meghatározásával kijelöljük azokat az irányokat, ahova a szellemi erőket, az anyagi eszközöket koncentrálni kell. Azt természetszerűleg nem lehet rövid idő alatt elérni, hogy a vállalat struktúrájában a stratégiai termékek aránya túlsúlyba kerüljön, tehát hosszú időn keresztül, esetenként nagy mennyiségben szükséges továbbra is olyan termékek gyártása, melyeket nem sorolunk távlatilag a stratégiai (a versenyképes) struktúrába. Ezek a termékek lehetnek:

— stratégiai tartalékként kezelendő gyártmányok (amelyeknél feltételezhető a jövőbeli dinamikus fejlődés, ezekkel kapcsolatosan tehát elkészítjük a fejlesztési terveket, fejlesztési akciókat),
— konjunkturális termékek (amelyek valamilyen kedvező körülmény folytán — rövidebb-hosszabb ideig nyereséggel gyárthatók), végül
— leállítandó termékek (melyeknek termelése sem stratégiai, sem konjunkturális szempontokkal nem indokolható); ebbe a csoportba tehát nem a jelenleg veszteséges, hanem azok a termékek tartoznak, melyek nemcsak rövid, de hosszú távon sem termelhetők versenyképesen.

A struktúrapolitika feladatai közé tartozik a gazdaságpolitikai értelemben optimálisnak vélt gazdasági struktúra és a struktúrával elérni kívánt célok megfogalmazása, de ezen túlmenően a megvalósításhoz szükséges eszközrendszer, a gazdasági mechanizmusok létrehozása és helyes működtetésükhöz szükséges feltételek megteremtése is. Csak azok a problémák kerülnek megoldásra, amelyek megoldásához a tennivalókat, a szükséges módszereket ismerjük és így a megoldás feltételeinek megteremtésére koncentrálhatjuk erőfeszítéseinket.

Amint az az eddig előadottakból kitűnik, a gazdaságos termékszerkezet kialakításához egyértelműen szükségünk van

— a fagazdaság információs rendszerének korszerűsítésére, ezen belül (nem utolsó sorban)
— költségszámítási módszereink továbbfejlesztésére (az utókalkuláció jelentősége csökkenő, a döntések előkészítéséhez, a termelési folyamatba történő beavatkozáshoz szükséges információt szolgáltató kalkulációs rendszert kell kialakítsunk);
— minthogy az árarányokkal csak a célirányos orientálást tudjuk biztosítani és minthogy a racionális termékfelhasználási szerkezet kialakításához az

ösztönzést a teljes vertikum mentén (a kapcsolódó fázisokban azonos célkitűzéssel) megfelelő jövedelmezőség, érdekeltség biztosítása útján lehet csak megteremteni, az alapanyag- és a továbbfeldolgozó ipar árrendszereinek összehangolása elengedhetetlen követelményt képez;

— korszerű matematikai módszerek széles körű alkalmazása nélkül nincs lehetőség arra, hogy a tervezés, az irányítás (ezen belül), a struktúra átalakítás folyamatait minőségileg magasabb szintre emeljük;

— magunkévá kell tegyük az értékelemzés (a value analysis) korszerű szemléletét és fel kell használjuk a használati érték: költségarányok dinamikus javítására alkalmas módszerét stb., stb.

A struktúra átalakítás néhány „technikai" előfeltételének (teljesség igénye nélküli) felsorolásával az előttünk álló feladatok súlyát, komplex voltát igyekeztem ismételten hangsúlyozni.

A gyorsan változó körülmények között a nem fejlődő, a változatlan struktúra, a mozdulatlanság egyenlő a lemaradással, a biztonság a dinamikában van.

ZÁGONI ISTVÁN

A kitermelt faanyag minden részének felhasználásáért

A fának egyrészt mint *ipari nyersanyagnak*, másrészt mint *energiahordozónak* jelentősége egyre nő a tartósan drágúló nyersanyag és energia viszonyok között. Műszaki szempontból az ipari tevékenységnek — így a faiparnak is — eléggé köztudott az energiaforrásoktól való függősége, vagyis az, hogy *az energia a korszerű termelés alapvető tényezője*. Bizonyos, hogy az energiahordozók áremelkedése várhatóan nemcsak az energiafogyasztás szervezetét, hanem kölcsönhatásban az iparét — így a faiparét — is befolyásolni fogja. Az elsődleges faipar olyan előnyös helyzetben van, hogy *képes önmagát egyidejűleg nyersanyaggal és energiával is ellátni.* Ezt a körülményt a jövőben a fejlesztés egyik alapvető vonásának kell tekintenünk. Az előbbiekből következik, hogy a megtermelt faanyag lehetőség szerinti mértékben teljes körű és komplex felhasználására kell törekednünk, vagyis annak magasszintű műszaki-gazdasági feltételeit kell megteremtenünk.

A hazai helyzetet elemezve és alapulvéve 1971—73. év átlagában kereken egy évi 8,5 millió m^3-es fafelhasználást, évente 2,5 millió m^3-es úgynevezett hulladékfa keletkezésével számolhatunk a fafelhasználás útját követve, vagyis az erdőgazdálkodás (csak a 13% feletti apadékkal számolva), az elsődleges—másodlagos faipar és a kereskedelem területén. Ugyanezek az adatok 1980-ban kereken 10 millió m^3/év felhasználás mellett, évente 3,0 millió m^3 hulladékfa. Egyes számítások szerint az előttünk álló időszakban a hulladékból 2,0—2,2 millió m^3/év volna hasznosítható

(cellulóz	0,20 millió m^3
lemez	0,70 millió m^3
kémiai (furfurol is)	0,40 millió m^3
energia	0,90 millió m^3
	2,20 millió m^3)

célra, amely tulajdonképpen mai felfogásunk szerint alacsonyabb értékű, eddig fel nem dolgozott, illetve fel nem használt nyersanyag. A KGST 500 millió m^3-es fakitermeléséből 150 millió m^3 a hulladék, csak mintegy 350 millió m^3 hasznosul.

A technika mai állása már lehetővé teszi a kitermelt fa minden fajtájú és választékú részének a felhasználását. A hulladékkal kapcsolatos gazdaságosság egyrészt összefügg a termelési folyamattal, amelyben keletkezik és amelynek költségeit csökkenti, másrészt összefügg azzal, amelyben új termelési elemként hasznosítják és amelynek nyersanyagbázisa ezzel kibővül. A hulladék hasznosítása ezen felül olyan munkafolyamatokban, ahol addig drágább nyersanyagot munkáltak meg, értékesebb nyersanyagot szabadíthat fel. Több feldolgozási területen a fanyersanyag a költségek figyelemre méltó részét képezi, ezért az egyszer már kitermelt fa maradéktalan hasznosítása alapvető fontosságú, aktuális feladat.

Ezen gondolatok aktualitását, helyességét igazolja az erdőgazdálkodásban és fűrésziparban elterjedő apríték előállítás, annak cellulóz-, kémiai- és lemezipari feldolgozása, a szennyezett apríték, fűrészpor, kéreg magas technikai szinten történő energetikai hasznosítása területén tapasztalható robbanásszerű fejlesztés, illetve fejlődés.

Eletképtelenné torzult megoldás ma már az, amikor pl. fafeldolgozó üzemekben olaj bázisú energiatelepek létesülnek. A legnagyobb elmaradás itt tapasztalható, annak megoldására meg kell teremteni a hazai tüzelőberendezés gyártást, amely eddigi tapasztalataink alapján nem is kilátástalan. Talán nem érdektelen elmondani, hogy az ERDŐTERV már több éve dolgozik különféle nagyságú, illetve rendeltetésű fatüzeléses kazánok kifejlesztésén. Az úgynevezett fahulladék magasszintű hasznosításával tehát egyrészt megelőzhetjük napjaink azon káros jelenségét, amely úgy is megfogalmazható, hogy a *technoszisztemek* miközben a természeti erőforrások *öko-szisztemjével* úgy gazdálkodnak, hogy a kivehető javak (így a nyersanyagok) termelését fokozzák, — hulladékaikat növekvő mértékben visszadobják a környezetbe erősen szennyezve azt (gondoljunk csak fagazdaságunk területén pl. a szeméttelepekre kihordott fűrészpor, kéreg stb. problémájára, vagy a farostlemezgyárak vízszennyező hatására).

Még egy kérdést röviden szabad legyen felvetnem. A kollokvium figyelmét a fatermelés, elsődleges faipar és bútoripar kérdéseinek elemzésére fordította. Figyelembevéve az iparifa felhasználásnak nemzetközi és hazai szerkezetét azonban az látható, hogy abban az építés 27—29% közötti, a csomagolás 25—27%, a bútorgyártás 10—12%, a bányászat, közlekedés, kulturális papírok, egyéb vegyes 28—32% közötti részarányban szerepel. Ebből következik, hogy a jövőben az *építés és csomagolás* helyzetének elemzését nem nélkülözheti egy ilyen nagyjelentőségű tanácskozás.

A trópusi esőzóna erdeinek legalább részbeni megőrzésére indított akciót a Természetvédelmi Világ Alap. A mentési akció főbb problémái: az erdőszegélyek népessége állandóan szaporodik és ezek eltartására az erdőirtásnál jobb módszereket kell találni; a faipar kitermelései után a cégek elmulasztják a kötelező újraerdősítést, mert még mindig olcsóbb az ellenőröket megvesztegetni, mint a munkát végrehajtani; az érintett kormányok közreműködése gyenge, mert túlzottan csábítóak a koncessziók, amiket az ipari vállalkozók fizetni készek.

(ALLG. FORSTZEITSCHRIFT 1975. 31.)

DR. PAPP MIHÁLY

Zárszó

A hozzászólások befejezéseként — a rendező szerv — az OEE Gazdaságtani Szakosztálya nevében tisztelettel megköszönöm a széles körű érdeklődést, a nagyon hasznos, tartalmas előadásokat, a kapcsolódó hozzászólásokat, amelyek ágazatunk legégetőbb megoldandó feladataival foglalkoztak.

Megköszönöm a megye, Szolnok város politikai, tanácsi, társadalmi vezetőinek, hogy részvételükkel tanácskozásunkat megtisztelték, erkölcsi-politikai-szakmai súlyukkal, tekintélyükkel erősítették az erdészet-faipar pozícióit.

Megköszönöm két kedves külföldi vendégünknek, hogy meghívásunkat elfogadták és munkánkban való részvételükkel színesebbé, gazdagabbá tették konferenciánkat. Szeretnénk, ha kellemes emlékekkel távoznának hazánkból és megyénkből, s egyúttal megkérjük, adják át testvéri, baráti üdvözletünket a lengyel és bolgár erdészeti-faipari kollégáknak.

Külön megköszönöm konferenciánk előadóinak, hogy sok irányú elfoglaltságuk ellenére az előadások megtartására vállalkoztak és nagyon magas szinten a világ és népgazdasági összefüggések ismeretében adtak hasznos javaslatokat az elkövetkezendő évek — bizonyára nem könnyű — feladatainak megoldásához.

Szakosztályunk nevében megköszönöm dr. Madas András miniszterhelyettes elvtársnak, hogy jelenlétével megtisztelte rendezvényünket és azt is, hogy több éve megkülönböztetett figyelemmel kíséri munkánkat és támogatja Szakosztályunk tevékenységét.

Nagy öröm számunkra, hogy társminisztériumok, főhatóságok, bútoripari vállalatok és más intézmények vezető beosztású képviselői ilyen nagy számban megjelentek rendezvényünkön.

Külön köszönöm vállalataink, intézményeink, felettes szerveink képviselőinek szíves megjelenését és aktív közreműködésüket munkánkban.

Konferenciánknak érezhetően kettős célja volt. Az ágazat előtt álló hatalmas feladatok megoldásához meg kívánjuk nyerni a társminisztériumok, intézmények természetes termelési és kereskedelmi partnereink megértését és támogatását. Egyértelművé kívánjuk tenni, hogy részvételükkel, anyagi és erkölcsi támogatásukkal velük együtt akarjuk feladatainkat megoldani a népgazdasági és kölcsönös érdekek alapján.

Másrészt az elmúlt évek során a faanyag széles körű helyettesítésének voltunk tanúi, elsősorban árpolitikai okok miatt az olcsóbb, könnyebben megmunkálható műanyagféleségek, a fát hagyományos felhasználási területeiről kiszorították, egyéb helyeken pedig az alumínium-, vas- és betonszerkezetek szorították ki a faanyagot.

Ebben a helyzetben kellett ismét megvizsgálnunk a fa szerepét, mert ma — és várhatóan a jövőben is — a műszaki, gazdasági és ár-viszonyok lehetővé teszik a jelenleginél szélesebb körű felhasználását. Tehát a fának a helyét, szerepét, felhasználásának lehetőségeit és korlátait kerestük műszaki és közgazdasági téren egyaránt.

A kétnapos konferencia ebben a témakörben, reméljük segítette az ötödik ötéves terv koncepciójának kidolgozását és elősegíti annak gyakorlati megvalósítását.

Rovatvezető: Király Pál

FAO Erdészeti Termőhelyfeltárási Oktatási Központ Magyarországon

Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezetének, a FAO-nak felkérésére ez év augusztus 25-e és szeptember 13-a között Erdészeti Termőhelyfeltárási Oktatási Központ szervezésére került sor Magyorországon.

Az Oktatási Központ rendezését több hónapos előkészületek előzték meg. A tanfolyam hallgatói számára részben előadások tartását, részben gyakorlati lehetőségeket és bemutatókat kellett szerveznünk. Mivel a fejlődő országok szakemberei olyan adottságok között dolgoznak, amelyek nagyon erősen elütnek a miénktől, arra törekedtünk, hogy a rendezvény minden egyes programpontja általánosítható és más országokban adaptálható mondanivalót közvetítsen, ehhez a magyar vonatkozások csak példaként szerepeljenek. Másrészt törekednünk kellett arra is, hogy a fejlődő országok viszonyaihoz megközelítő adottságú területeink termőhelyfeltárási problematikáját is megismertessük a résztvevőkkel. Fentiek miatt a tanfolyam elvi, elméleti részét Sopronban szerveztük, majd Sárvárott, Márkon, Gödöllőn, Kecskemét környékén, végül Püspökladány térségében teremtettünk gyakorlási lehetőséget.

A tanfolyamra 14 országból jöttek el, mégpedig: Kuba, Görögország, India,

A tanfolyam résztvevői:

Irán, Irak, Kenya, Malaysia, Nepal, Fülöp-szigetek, Lengyelország, Sri Lanka, Thaiföld, Törökország, Zambia képviseltette magát.

A tanfolyam igazgatója DR. SZODFRIDT ISTVÁN, az ERTI Duna—Tiszaközi Kísérleti Állomása igazgatója volt, a FAO társigazgatóként pedig D. G. PYATT (Nagy-Britannia) vett részt a tanfolyamon. Helyettes igazgató DR. CSESZNÁK ELEMÉR, az Erdészeti és Faipari Egyetem docense volt.

Az egész rendezvény gazdája három intézmény, az Erdészeti Tudományos Intézet, az Erdészeti és Faipari Egyetem, valamint az Országos Erdészeti Egyesület volt. A tanfolyam elvi felépítésének tervezésében, a gyakorlati foglalkozások vezetésében értékes segítséget nyújtott DR. JÁRÓ ZOLTÁN ERTI főigazgatóhelyettes, valamint a laboratóriumi gyakorlatok tematikájának kidolgozásában BELLÉR PÉTER EFE adjunktus. Az előadók részben a MÉM, részben az ERTI és EFE, valamint kisebb számban egyéb erdészeti szervek ismert szakemberei voltak. A helyszíni gyakorlatokat a fent már említetteken kívül nagy mértékben segítették: DR. MÁRKUS LÁSZLÓ, DR. TÓTH BÉLA ERTI tud. tanácsadók, valamint DR. CSAPODY ISTVÁN erdőmérnök, a Tanulmányi Erdőgazdaság csoportvezetője.

A vendégeket a rendezvény végén DR. MADAS ANDRÁS miniszterhelyettes fogadáson látta vendégül. Az ott elhangzott felszólalások azt bizonyították, hogy a rendezvény célját elérte, a résztvevők hasznos és értékes ismeretekkel gazdagodtak s ezeket hazájukba visszatérve előnyösen tudják hasznosítani. Kifejezték köszönetüket a magyar vendégszeretetért, a sok fáradságért és reményüknek adtak kifejezést, hogy a kialakult jó kapcsolatok töretlenül fejlődnek a jövőben.

Az ERTI Csoport tanulmányi kirándulásra vitte budapesti központjának dolgozóit. Martonvásár—Alcsútdoboz—Tata—Agostyán volt az útvonal. Martonvásáron a MTA Mezőgazdasági Kutató Intézetében alkalma nyílt a résztvevőknek tanulmányozni a világ hat legnagyobbja között nyilvántartott fitotront. Ez egy „összkomfortos növényház", amelyben mesterségesen előállíthatók és pontosan megismételhetők mindazon környezeti tényezők, amelyek között a növénynek élnie, fejlődnie kell. Egy 30 × 30 méteres csarnokban elhelyezett negyvennégy növénynevelő szekrényből és két fagytűrőképesség tesztelő kamrából áll. Alcsútdobozon az OTvH irányítása alatt kezelt volt főhercegi parkot mutatta be *Kopasz Margit*, a Hivatal természetvédelmi főfelügyelője. Az agostyáni arborétum speciális erdészeti rendeltetésének megfelelően különösen nagy érdeklődést váltott ki. Általános elismerésre talált az eddigi munka és élénk vita folyt a további teendők terén. A tanulmányút szervezője és vezetője *Bogyay János* tud. főmunkatárs volt.

A helyi csoportok életéből

A Balassagyarmati Csoport a királyréti és nagymarosi erdészetek területén szakmai bemutatót szervezett az ERTI kecskeméti állomása részére, kiket *dr. Papp László* vezetett. A résztvevők előbb *Kondor Endre* erdészetvezető előadását hallgatták meg Kisinócon. Ebben ismertette a Börzsöny földrajzi és erdőgazdálkodási viszonyait. Tanulmányútjuk során megtekintették Nagyírtáspusztán a karácsonyfatelepen a vegyszeres gyomirtás eredményeit, Kisírtáspusztán a hosszúfás közelítés, valamint felsőrakodói felkészítés módszerét. A Börzsöny erdőművelési és vadgazdálkodási viszonyait *Szilva László* erdőrendezési felügyelő ismertette. Bemutatták a nagybörzsönyi erdei vasutat is. Ezt követte *Brellos Tamás* kerületvezető erdész vezetésével a királyréti jóléti létesítmények bemutatása.

*

A Debreceni Csoport tapasztalatcsere keretében ismertette a fiatal szakemberek részére Nagycsere—Haláp—Bánk térségében az erdőspusztai jóléti erdőgazdálkodás feladatait, fejlesztési céljait, a távlati programot *Pataki Károly* műszaki vezető kalauzolásával.

Az Egri Csoport azt tartotta célszerűnek, hogy a továbbképzés fejlesztése érdekében az erdészetekben a kerületvezető erdészek szakmai versenyen adjanak számot képességeikről. A továbbképzés ez idő szerinti témaköre a törzskiválasztó gyérítés és a bontóvágás jelölése volt. A nagybátonyi erdészetben 12 kerületvezető erdész közül a megszerezhető maximális pontszámot *Gembiczki Ferenc, Galabosi József, Gráf László, Gortva István, Bartha János* és *Jakus Mihály* közelítette meg. A Csoport az első három helyezettet jutalomban részesítette.

*

A Kecskeméti Csoport az Erdőfelügyelőséggel karöltve az időszerű szakmai tudnivalókról adott tájékoztatót és szervezett tapasztalatcserét a kiskunfélegyházi és bugaci erdészet területén a termelőszövetkezetekben és állami gazdaságokban dolgozó erdészeti szakemberek részére. Az ismeretterjesztést *Marschall Tamás, Koncz János, Jakus Ferenc* és *Szabó Elemér* tartotta. Ezt követően munkaközben tanulmányozták *Nyúl Tóth Benedek* és *Racskó Ottó* vezetésével a fenyő és szürkenyár tisztításokat. A bejárás után *Sipos Sándor* titkár adott tájékoztatást az egyesületi munkáról, feladatokról.

*

A Pécsi Csoport és a gödrei „Béke" Mezőgazdasági Termelőszövetkezet közös rendezésben, bemutatóval egybekötött szakmai tapasztalatcserét tartott. A bevezető előadást *Obert Gyula*, az Erdőfelügyelőség vezetője „A Baranya megyei termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás helyzete és fejlesztési lehetőségei domb- és hegyvidéki tájainkon" címmel tartotta. A helyszínen fenyő természetes felújítást, talajjavítást, befejezett erdőtelepítést mutattak be a résztvevőknek.

Hasonló témával foglalkozott a Csoport az újpéteri „Petőfi" Mezőgazdasági Termelőszövetkezet területén is. Itt *Böhár Ernő* elnökhelyettesnek ismertetője után *Obert Gyula* tartott előadást és ebben kiemelte a síkvidéki erdőgazdálkodás jellegzetességeit. A helyszíni bemutatón *Baschta Adám* vezetésével tölgy erdősítéseket, ápolási munkát tekintettek meg. Jó hatást váltott ki a tsz dolgozói által kialakított úttörőtábor és községi parkerdő.

*

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportokban a következő előadásokat tartották:

Budapesten (Budapesti Csoport) *Dr. Dobos Tibor* egyetemi docens: „Az erdőgazdálkodás, a környezetvédelem és a tájrendezés kapcsolatai";

Debrecenben Dr. Gál János egyetemi tanár: „Szennyvíz tisztítás és hasznosítás erdészeti feladatai".
Lutonszky Zoltán főosztályvezetőhelyettes: „Gondolatok a jóléti erdők, kiránduló erdők kialakításáról a tervezés tükrében".

Szegeden Dr. Lengyel György tud. osztályvezető: „Az aerosolos eljárás alkalmazási lehetősége az erdővédelemben".

*

Halálozás

Iványi Ferenc aranydiplomás erdőmérnök életének 83. évében, Budapesten elhunyt.

Lámfalussy Sándor aranydiplomás erdőmérnök, az Erdészeti és Faipari Egyetem nyugalmazott tanára, „Bedő Albert"-díjas életének 85. évében Sopronban elhunyt.

Bányai Endre, az Orsz. Földméréstani Intézet ny. műszaki főelőadója, kertészmérnök és gombaszakértő hosszantartó betegség után 76 éves korában Budapesten elhunyt.

Riedl Gyula, egy nagy erdész családnak tizennegyedik erdőmérnök tagja, életének 88. évében Budapesten elhunyt és Esztergomban temették el.

Új tagok

Gémesi József erdőmérnök, Budapest; *Szabó György* pályamester, Miskolc; *dr. Szabó Árpádné* fővadász, Keszthely; *Szedlimayer György* kerületvezető erdész, Zirc; *Nagy Kálmán* erdésztechnikus, Ják.

A Z E R D Ő szerkesztő bizottsága. Vezető: *dr. Keresztesi Béla.* Főmunkatárs: *Jérome René.* Tagok: *Balázs István*, Budapest; *Beck Antal*, Pécs; *dr. Birck Oszkár*, Budapest; *Boldizsár Antal*, Miskolc; *Botos Géza*, Debrecen; *Büttner Gyula*, Esztergom; *Deák István*, Tamási; *Erdős László*, Budapest; *Fila József*, Budapest; *Firbás Oszkár*, Sopron; *Gáspár Hantos Géza*, Budapest; *Hatler Rudolf*, Kaposvár; *dr. Herpay Imre*, Sopron; *Iharos Frigyes*, Veszprém; *Imreh János*, Budapest; *Jáhn Ferenc*, Eger; *dr. Járó Zoltán*, Budapest; *dr. Káldy József*, Sopron; *Király Pál*, Budapest; *dr. Kiss Rezső*, Budapest; *dr. Madas András*, Budapest; *Mészöly Győző*, Budapest; *dr. Radó Gábor*, Budapest; *dr. Sali Emil*, Budapest; *dr. Solymos Rezső*, Budapest; *dr. Speer Norbert*, Budapest; *Stádel Károly*, Győr; *Tóth István*, Budapest; *dr. Tóth Sándor*, Budapest; *Varga Ferenc*, Sopron; *Vida László*, Szeged; *Vörösmarty Zoltán*, Tatabánya.

